

OPINNÄYTETIIVISTELMÄ

Osasto Viestintä	Erikoistumisala Projektinhallinta
Tekijä Eliisa Vainikka	
Työn nimi Homo Fictus – Kuvitteellinen henkilö virtuaalitodellisuudessa	
Lopputyön laji Kirjallinen tutkintotyö	
Työn valmistumisaika 21.4. 2006	Sivumäärä 56
Tiivistelmä	
<p>Homo Fictus – Kuvitteellinen henkilö virtuaalitodellisuudessa</p> <p>Esitän tutkintotyössäni joitakin näkemyksiä siitä, miten fiktiivisiin henkilöhahmoihin on mahdollista suhtautua. Henkilöhahmo esittää eli representoi ihmistä. Henkilöhahmo on kirjallisuudessa merkeistä muodostuva konstruktio paperilla, eikä sitä voi sellaisenaan liittää kokemukseen ruumiillisesta ihmisestä. Hahmot ovat usein ihmisen kaltaisia, mutta niiltä puuttuu eräs ihmisen ominaisuus: fyysinen olemassaolo.</p> <p>Olisi mielestäni luontevaa määritellä virtuaalinen identiteetti ”fiktiiviseksi identiteetiksi”. Tätä määritelmää pohtiessa voi huomata virtuaalitodellisuuden ja fiktiivisen tekstin välisen analogian: molemmat ovat ”näennäisiä todellisuuksia, jotka vaikuttavat jossain määrin uskottavalta”. Virtuaalitodellisuudessa meidän on mahdollista esittää kaikista reaali maailman laeista poikkeavia identiteettejä. Virtuaalinen identiteetti on usein eräänlainen imago, sellainen kuva, jonka haluamme muulle maailmalle esittää.</p> <p>Esittelen James Phelanin mallin siitä, miten fiktiivisiä henkilöhahmoja voidaan jaotella. Kirjallisuudentutkija James Phelan jakaa fiktiivisen henkilöhahmon piirteet kolmijakoiseen malliin: synteettisiin, mimeettisiin ja temaattisiin piirteisiin. Esittelen myös muiden kirjallisuustieteessä henkilöhahmoa tutkineiden näkemyksiä. Fiktiiviset blogit luovat vaikutelman siitä, että ne olisivat todellisen henkilön päiväkirja, mutta ovatkin kuvitteellinen kertomus. Tutkin työssä Belle de Jour- ja Themanwhofellasleep-blogeja. Kerron myös lyhyesti itse kirjoittamastani fiktiivisestä blogista.</p> <p>Työni lopuksi kirjoitan kuuluisuuden demokratisoitumisesta ja julkisuuskuvista fiktiona. Käsittelem myös fanifiktiota Henry Jenkinsin tutkimuksen perusteella. Fanifiktio on erikoinen esimerkki siitä, miten fiktiivinen hahmo voi karata kirjoittajansa hallinnasta. Kenties koko olemassaolomme, sen kuvan ja sanojen mukana, joita annamme itsestämme muille, on yhtä paljon fiktiota kuin lukemiemme romaanien tai seuraamiemme televisiosarjojen henkilöhahmotkin?</p>	
Aineisto Kirjallisuus, verkkolähteet	
Asiasanat Fiktiivinen henkilöhahmo, kirjallisuustiede, fiktiopuku, fanifiktio, identiteetti, virtuaalitodellisuus	
Säilytyspaikka TAMK, Taide ja viestintä, Finlayson	
Muita tietoja	

THESIS		SUMMARY	
Department Media Programme	Area of specialisation Media production		
Author Eliisa Vainikka			
Title Homo Fictus – Fictional Character in Virtual Reality			
Sort of Final Thesis (Written / Project / Portfolio) Written			
Date 21.4. 2006	Number of pages 56		
<p>Summary:</p> <p>Homo Fictus – A Fictional Character in Virtual Reality</p> <p>In my thesis I try to find out ways to respond to fictional characters. A fictional character represents a person. In literature it is a construction on paper made of signs. A fictional character is not connected to a physical human being as such. Characters often resemble people, but they lack the physical existence that humans have.</p> <p>It would be convenient to define virtual identity as a “fictional identity”. From this definition it is possible to see an analogy between virtual reality and a fictional text: both are “apparent realities that seem in some sense believable”. In virtual reality it is possible for us to portray identities that are unlike all laws of “the real world”. A virtual identity is often an image we want to present to other people.</p> <p>I present James Phelan's theory of how fictional characters can be categorised. Literary theorist James Phelan divides the characteristics of a fictional character into three categories that are synthetic, mimetic and thematic components of a character. I also present views of other literary theorists that have studied fictional characters. Fictional blogs create an impression that they are an actual diary of a real person while they are fiction. I analyse two fictional, or possibly fictional, blogs, Belle de Jour and Themanwhofellasleep. I also shortly go through a case study of my own fictional blog.</p> <p>To conclude I write about the democratisation of fame and public images as a fiction. I also go into fan fiction, based on Henry Jenkins' study. Fan fiction is a peculiar example of how a fictional character can escape it's creator. Perhaps our whole existence is, with the words and pictures we give to the world, as much fiction as the characters in the novels we read and the television series we watch?</p>			
Material (e.g. audio / video tape, photographs, slides, paintings, statues...) Literature, Internet			
Key words Fictional character, literary theory, fictionsuit, fan fiction, identity, virtual reality			
Filing Tampere Polytechnic, Art and Media, Finlayson			
Other information			

Homo Fictus –

Kuvitteellinen henkilö virtuaalitodellisuudessa

Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman
tutkintotyö
Projektinhallinnan
suuntautumisvaihtoehto
Kevät 2006
Eliisa Vainikka

Sisällys

1 Johdanto.....	4
2 Henkilöhahmo fiktiossa.....	7
2.1 Virtuaalinen identiteetti käsitteenä.....	9
2.2 James Phelanin kolmijakoinen malli: mimeettiset, synteettiset ja temaattiset piirteet...	13
2.3 E.M. Forsterin ”homo fictus” ja päiväkirjan autenttisuuden vaikutelma.....	15
3 Esimerkkiblogit ja kotisivut lyhyesti esiteltyinä 21	
4 Henkilöhahmo minän representaationa.....	24
4.1 Belle de Jour – Virtuaalinen huora.....	25
4.2 Mies, joka nukahti.....	31
4.3 Fiktiivisen miehen ja naisen vertailua.....	34
5 Identiteetti ja postmoderni – postmoderni subjektikäsitys.....	36
6 Fanit ja fiktio – haaskalintujen luova yhteisö? ..	38
6.1 Open source - hahmo ”Jokapaikan Jenny”	43
6.2 Kuuluisuuden demokratisoitumisesta.....	45
6.3 Case: Paul's bedroom.....	49
7 Yhteenvetoa ja oman työn arviointia.....	51

Lähteet	53
----------------------	-----------

1 Johdanto

”There's no greater feeling than inspiring someone. That might even be the point of art. And I noticed, too, that the less David wrote, the more he wanted me to write. As if there some cosmic constant that needed to be maintained. Or as if writing weren't something that one person does, but an ongoing communal project, expressed, at different moments, from different people. Maybe literature is like lava, formed by thousands of years of heat of pressure, but erupting only in instants, and only from the volcano's mouth.” Jonathan Safran- Foer: *The Unabridged Pocketbook of Lightning* (2002/2005)

(“Ei ole hienompaa tunnetta kuin inspiroida jotakuta. Se saattaa jopa olla taiteen tehtävä. Huomasin myös, että mitä vähemmän David kirjoitti, sitä enemmän hän halusi minun kirjoittavan. Aivan kuin olisi jokin kosminen voima, jota täytyi ylläpitää. Tai aivan kuin kirjoittaminen ei olisikaan jotain mitä yksi ihminen tekee, vaan jatkuva yhteinen projekti, jota eri ihmiset ilmaisevat eri aikoina. Ehkä kirjallisuus on kuin laavaa, joka muodostuu tuhansien vuosien kuumuudesta ja paineesta, mutta purkautuu vain hetkittäin ja vain tulivuoren suusta.” Jonathan Safran- Foer: *The Unabridged Pocketbook of Lightning* (2002/2005) Käännös EV)

”Lukeminen’, hän sanoo, “on aina tätä: asia, joka on tässä, kirjoituksesta tehty asia, kiinteä, aineellinen esine, ja tämän esineen kautta päästään kosketukseen jonkin muun kanssa joka ei ole läsnä, jonkin muun kanssa joka kuuluu näkymättömään, aineettomaan maailmaan, koska se on vain ajateltavissa, kuviteltavissa oleva, tai koska se on ollut, eikä ole enää, mennyt, saavuttamaton, kuolleitten maassa...” Italo Calvino: *Jos talviyönä matkamies* (1983), s. 76- 77

Kiinnostuin ensin tutkintotyön aihetta pohtiessani virtuaalisesta identiteetistä ja virtuaaliyhteisöistä. Myöhemmin kuitenkin huomasin, että pääasiassa minua kiinnostivat kirjoittaminen ja fiktiiviset henkilöahmot, ne henkilöt, joiden olemassaolo oli jollain tavalla epävarmaa tai suoranaisesti kuvitteellista. Kirjallisuustiedettä opiskeltuani vakuutuin siitä, että tulen tekemään tutkintotyöni jo seminaarityössä aloittamastani tutkimuksesta fiktiivisten henkilöahmojen ja virtuaalisen identiteetin välisestä yhteydestä. Todellisuuden ja fiktion suhde on kirjallisuustieteen pohdituimpia kysymyksiä. Se liittyy kiinteästi myös Internetiin ja kysymyksiin identiteetistä. Tätä suhdetta minäkin haluan tutkintotyössäni käsitellä.

Löysin seminaarityöhöni fiktiivisen Themanwhofellasleepin blogin ja tätä tutkintotyötä varten Belle de Jourin, joka on toinen mahdollisesti fiktiivinen blogi. Näitä kahta blogia analysoin tässä työssä kirjallisuudentutkimuksen menetelmien avulla. Tutkimuskohteena käytän muutakin Internetistä löytämäni materiaalia, joihin liitän parhaani mukaan linkkejä. Aloitan työni määrittelemällä virtuaalitodellisuuden ja henkilöhahmon. Aluksi käsittelen mediatutkimuksen kannalta virtuaalitodellisuutta ja siirryn vasta sen jälkeen kirjallisuudentutkimuksen pariin.

Henkilöhahmon teoreettisesta tutkimuksesta voi kenties olla hyötyä myös käytännön kirjoitustyössä, luotaessa fiktion henkilöitä. Olen tutkintyön ohessa kirjoittanut omaa fiktiivistä blogia "Paul's Bedroom" <http://paulsbedroom.blogspot.com/>. Palaan empiirisiin havaintoihini kirjoittamisprosessista työn loppupuolella. Paulin blogin tutkiminen tässä yhteydessä on vain kuriositeetti ja yksi erityistapaus. En oleta tekeväni sen perusteella päteviä johtopäätöksiä ja puutunkin siihen vain hyvin lyhyesti. Pidän sitä vain kokeiluna. Henkilöhahmon ominaisuuksien ja ulottuvuuksien tutkimuksesta toivon olevan apua myös elävämpien ja todellisempien henkilöhahmojen luomiseen kuvitteellisissa teoksissa, kuten elokuviissa ja proosakirjallisuudessa. On kiinnostavaa käsitellä henkilöhahmoa, myös sen luoja eli kirjoittajan näkökulmasta, vaikkei tällainen tekijälähtöinen käsittelytapa olekaan kirjallisuudentutkimuksessa pätevin mahdollinen. Henkilöhahmo ei ole inspiraatiosta "kuin itsestään" syntyvä mystinen asia, vaan useimmiten kirjailijan tai käsikirjoittajan systemaattisen työn tulos. "Luonnolliselta" vaikuttava hahmo on voinut vaatia johdonmukaista kehittelyä ennen syntymistään.

Henkilöhahmojen kirjoittamisesta käsikirjoittajan kannalta kertoo monien muiden henkilöhahmon luomista käsittelevien kirjoitusoppaiden ohella Rib Davisin *Developing Characters for Script Writing* (2001). Kirjassa on käsikirjoitusten analyysin lisäksi valotettu sitä prosessia, miten käsikirjoittaja luo hahmoja. Davisin mukaan

hahmoa kirjoitettaessa mietitään henkilön sukupuoli, rotu, luokkatausta, perhetausta, nimi, koulutus ja vastaavat asiat niin, että vaikkeivät ne käsikirjoituksessa ilmenisikään, niin jotain niistä on tiedettävissä. Henkilöhahmo voi perustua löyhästi lähes mihin tahansa; kirjoittajan perheenjäseniin, tuttaviin, häneen itseensä tai johonkin satunnaiseen ohikulkijaan, mutta on huomattava, että henkilöhahmo voi olla yhdistelmä lukemattomista eri lähteistä tulevista virikkeistä. (Davis 2001, 7-52) Todd Solondzin elokuvassa *Palindromes* (2004) päähenkilö Avivaa esittävä näyttelijä vaihtuu useita kertoja, jopa niin että näyttelijät ovat eri kokoisia, ikäisiä ja rotuisia. Siitä huolimatta Avivan hahmo säilyy samana ja tunnistettavana, vaikka muutos aiheuttaakin hämmennystä. Tässä tapauksessa henkilöhahmon tunnistaa vaatteista, käyttäytymisestä ja ympäristöstä, eikä hahmo ole olennaisesti sidoksissa yhteen näyttelijään.

Niklas Nylundin Tampereen yliopistossa syksyllä 2005 järjestämästä Henkilöhahmo proosakirjallisuudessa -kurssista oli minulle paljon hyötyä tämän työn kannalta. Kurssilla käytiin läpi keskeisimmät teorit fiktiivisten henkilöhahmojen luonteesta ja tutkimuksesta. Näitä välillä vaikeaselkoisiakin teorioita käytän työni pohjana, samoin kuin seminaarityössäni käsittelemiäni asioita. Virikkeitä tähän työhön sain myös Iitvari Jurvasen BA-tutkintotyöstä *The Uncanny Character*.

2 Henkilöhahmo fiktiossa

Kohtaamme jatkuvasti erilaisia fiktiivisiä eli kuvitteellisia henkilöitä esimerkiksi televisiossa, kirjallisuudessa ja peleissä. Arkikäsitteen mukaan kuvitteellinen henkilö on jonkun ihmisen, usein kirjailijan, keksintöä, henkilö, jota ei ole olemassa, mutta jossa on piirteitä yhdestä tai useista olemassaolevista ihmisistä. Nämä hahmot ovat usein ihmisen kaltaisia, mutta niiltä puuttuu eräs ihmisen ominaisuus: fyysinen olemassaolo. Kirjallisuustieteessä fiktiivinen hahmo määritellään esimerkiksi seuraavilla tavoilla. Kirjallisuudentutkija Slomith Rimmon-Kenan selittää Kertomuksen poetiikassaan fiktiivisen hahmon olevan erilaisten vihjeiden perusteella rakennettava konstruktio, keinotekoinen tekstirakennelma. Paula Immonen viittaa Tiina Käkelä- Puumalaan (2001), jonka mukaan kirjallisuuden henkilö esittää tai representoi ihmistä. Henkilöhahmo on kirjallisuudessa merkeistä muodostuva konstruktio paperilla, eikä sitä voi sellaisenaan liittää kokemukseen ruumiillisesta ihmisestä. Henkilöhahmo ei myöskään välttämättä rajoitu ihmishahmoihin, vaan se voi olla myös osittain eläin, kone, kyborgi tai fantasiahahmo (Immonen 2003, 132). Henkilöhahmoa ei siis voida pitää ihmisenä, korkeintaan ihmisen kuvana. Kuten jo totesin, henkilöhahmo esittää eli representoi ihmistä.

Niin sanotun *puristisen* tai *semioottisen* näkökannan mukaan fiktiiviset henkilöhahmot eivät voi olla olemassa kontekstinsa eli asiayhteytensä ulkopuolella. Ne ovat ennen kaikkea osa niitä liikuttavia kuvia ja tapahtumia sekä osa tekstin rakennetta, eikä niitä voi verrata todellisiin ihmisiin. Sen sijaan *realistisen* tai *mimeettisen* näkemyksen mukaan henkilöhahmoja voidaan pitää ihmisten jäljitelminä, vaikka ne onkin abstrahoitu teoksen tekstuaalisesta muodosta. Semioottinen näkökanta puolestaan korostaa juuri sitä, että esimerkiksi romaanihenkilöiden tunnuspiirteet ovat verbaalisia. Rimmon- Kenan ei pidä sen paremmin puristista kuin realististakaan teoriaa vedenpitävänä ja esittää kysymyksen entisten tutkimustapojen hylkäämisestä ja uuden

perspektiivin etsimisestä. (Rimmon- Kenan 1983, 40- 56). Tähän yritän omalta osaltani hakea vastauksia tässä työssä. Yritän esittää joitakin näkemyksiä siitä, miten fiktiivisiin henkilöihin on mahdollista suhtautua.

2.1 Virtuaalinen identiteetti käsitteenä

Fiktiivisen henkilöahmon lisäksi toinen keskeinen käsite työssäni on virtuaalitodellisuus, virtuaalisuus ja virtuaalinen identiteetti.

Virtuaalitodellisuus on nimensäkin puolesta fiktiivinen paikka.

Gummeruksen suuri sivistyssanakirja määrittelee virtuaalitodellisuuden seuraavasti:

"näennäistodellisuus, tekotodellisuus, lumetodellisuus, vuorovaikutteisen kolmiulotteisen tietokoneohjelman avulla toteutettu todellisuusvaikutelma, jossa simuloitu näennäinen (virtuaalinen) todellisuus vaikuttaa (jossain määrin) uskottavalta"

Gummeruksen suuri sivistyssanakirja, 490.

Ajatusta olisi mielestäni luontevaa jatkaa määrittelemällä virtuaalinen identiteetti "fiktiiviseksi identiteetiksi". Tätä määritelmää pohtiessa voi huomata virtuaalitodellisuuden ja fiktiivisen tekstin välisen analogian: molemmat ovat "näennäisiä todellisuuksia, jotka vaikuttavat jossain määrin uskottavalta".

Virtuaalitodellisuuden henkilöt ovat, kuten kulttuurintutkija Stuart Hallin mukaan identiteettikin on, eräänlaista "kulttuurituotantoa". Hall kirjoittaa representaatiosta eli esittämisestä:

"[- -] identiteetit liittyvät itse asiassa siihen, kuinka historian, kielen ja kulttuurin tarjoamia resursseja käytetään tullessa joksikin, eikä niinkään oltaessa joitakuita. Kyse ei siis ole niinkään siitä "keitä me olemme" tai "mistä me tulemme", vaan siitä, keitä meistä voi tulla, kuinka meidät on esitetty ja mikä kaikki vaikuttaa siihen, kuinka mahdollisesti esitämme itsemme. Identiteetit muodostuvatkin esittämisen eli representaation sisällä, eivät sen ulkopuolella."

(Hall 1999, 250.)

Virtuaalitodellisuudessa meidän on mahdollista esittää kaikista reaali maailman laeista poikkeavia identiteettejä. Virtuaalinen identiteetti usein on eräänlainen imago, sellainen kuva, jonka haluamme muulle maailmalle esittää. Mielestäni silloin ei enää voida puhua identiteetistä,

vaan on syytä puhua henkilöahmosta tai roolista, jota henkilö esittää. Termit "rooli" ja "henkilöahmo" sopivat myös Risto Heinosen ajatukseen Internetistä teatterina. Risto Heinosen mukaan World Wide Web on nähty teatterina. Hän toteaa, ettei Internetin kotisivuilta löydettyjen minuuksien todenmukaisuutta tai toimivuutta arkielämässä ole tarpeen selittää sen enempää kuin teatteriroolien uskottavuuttakaan ei ole tarpeen selittää (Heinonen 2001, 50). Persoonaa- sanankin etymologiset juuret ovat teatterissa. Sillä tarkoitettiin antiikin näyttelijöiden käyttämää naamia. Anu Mustonen selittää psykologi Jungin on ottaneen käsitteen persona oman arkkityyppi- teorian osaksi. Jung tarkoittaa sillä suojelevaa kuorta tai kollektiivista psyyken maskia, fasadia, jota ihminen esittää julkisesti (Mustonen 2001).

Virtuaalinen identiteetti tai hahmo on luotu esittämään tietynlaista kuvaa itsestään; välittämään mielikuvia, jotka paljastavat tiettyjä asioita ja salaavat toisia. Fiktiivistä hahmoa luodessaan kirjoittaja luo eräänlaista persoonaa, maskia tai fiction suitia, "fiktiopukua", mitä termiä halutaankaan käyttää. Fiction suit on Grant Morrisonilta peräisin oleva Barbelith Underground -foorumilla käytetty käsite, joka sopii kuvaamaan sitä hahmoa, jonka turvin henkilö esiintyy virtuaalitodellisuudessa. Barbelithilla kerrotaan fiction suit -käsitteen synnystä suunrin piirtein näin:

"Grant Morrison loi termin "fictionsuit" (fiktiopuku). Barbelith Undergroundin yhteydessä sillä tarkoitetaan yksinkertaisesti online- nimeä – tai paremminkin online-persoonaa. Alun perin Tom rohkaisi käyttämään foorumilla useita fiktiopukuja, joiden avulla oli mahdollista esittää eri puolia itsestään. Jotkut ihmiset käyttävät kuitenkin fiktiopuvun käsitettä kuvaamaan jotain syvempää kuin "persoonaa" tai "maskia", vaan enemmänkin mahdollisuutta erilaiselle sisäiselle hahmolle tulla esiin."

http://www.barbelith.com/faq/index.php/Fiction_Suits (Käännös: EV)

Tavallisesti kirjoittaja ei kuvitteellista hahmoa luodessaan itse esitä rooliaan, vaan hän kirjoittaa hahmoa esimerkiksi romaania, elokuvakäsikirjoitusta tai näytelmää varten. Henkilöahmoa saattaa

myöhemmin näytellä joku ihminen, tai useat ihmiset, kuten elokuvassa. Hahmo saa elää lukijan mielikuvituksen varassa ilman fyysistä kuvallista ilmiänsä, jos hahmo on romaanihenkilö. Fiktiivistä virtuaalista subjektia luodessaan kirjoittaja kuitenkin itse ”näyttelee” hahmoaan, pukee esimerkiksi Themanwhofellasleepin, Belle de Jourin tai John Titorin ”naamion” tai fiction suitin ylleen.

Eräs esimerkki oletettavasti fiktiivisestä virtuaalisesta henkilöstä on juuri ”aikamatkaaja” John Titor. Titor oli mieshenkilönä esiintyvä subjekti, joka ilmestyi Internet- keskusteluihin ja esitti olevansa aikamatkaaja tulevaisuudesta. Kuten YLE:n Radio 1:n Aikamatkustaja-radiodokumentissakin (Radiodokumentti: Todellisia tarinoita. Aikamatkustaja. Toteutus: Sami Kuusela ja Hannu Karisto. YLE Radio 8.1. 2005) arveltiin, John Titorin takana saattaa olla kokonainen ryhmä ihmisiä, eikä vain yksi asialleen omistautunut henkilö. Mielestäni John Titor on syytä nähdä kertomuksena, jota joku ihminen tai ihmiset ovat systemaattisesti kertoneet. Kertomuksen päähenkilö, aikamatkaaja Titor ei ole ”todellinen” vaan henkilöahmo, eikä John Titorin todellinen tausta käsittäkseni koskaan selvinnyt. Verkkoviestintä on siis eräänlaista fiktiivisillä henkilöahmoilla näyttelemistä. Webissä onkin sen moninaisuuden ansiosta mahdollista esittää vaikka minkälaisia kertomuksia.

Kuten fiktion henkilöitä, ei virtuaalimaailman toimijoitakaan voida tyhjentävästi määritellä. Risto Heinosen mukaan virtuaalinen minuus on ollut olemassa siitä lähtien, kun ihminen on ruvennut julkaisemaan kirjoituksiaan. Vasta Internet on mahdollistanut henkilökohtaisille kirjoituksille ennennäkemättömän suuren levikin. Heinonen lainaa Platonin ajatusta siitä, että ihmiset voivat kohdata toisen ihmisen ajatukset kohtaamatta itse henkilöä (Heinonen 2001, 49). Myös Annalee Newitzin näkemyksen mukaan ero ”todellisen” ja virtuaalisen minän välillä voi olla samanlainen kuin ero henkilön kasvokkaisen viestinnän ja hänen kirjoitettujen tekstiensä välillä. Newitz esittää että virtuaalinen identiteetti voi sijaita jatkumolla, jonka toisessa päässä ovat ihmiset,

jotka rakentavat itselleen täysin uuden identiteetin ja toisessa ne, joiden identiteettien ero on vain kirjoitetun ja kasvokkaisen viestinnän välinen (Newitz, 2004: <http://eserver.org/bs/18/newitz.html>). Nämä jatkumon ääripäässä sijaitsevat ihmiset rakentavat Newitzin mukaan itselleen "uuden identiteetin". Mielestäni he eivät kuitenkaan rakenna uutta identiteettiä, vaan nimenomaan fiktiivisen henkilöhahmon.

2.2 James Phelanin kolmijakoinen malli: mimeettiset, synteettiset ja temaattiset piirteet

Esittelen ensimmäisenä henkilöhahmon teoriana James Phelanin mallin siitä, miten fiktiivisiä henkilöitä voidaan jaotella, koska Phelanin jaottelu on nykykirjallisuudentutkimuksen kannalta ehkä kaikkein käyttökelpoisin. Kirjallisuudentutkija James Phelan jakaa fiktiivisen henkilöhahmon piirteet kolmijakoiseen malliin: *synteettisiin*, *mimeettisiin* ja *temaattisiin* piirteisiin.

Synteettiset piirteet korostavat sitä, että henkilöhahmo on keinotekoinen konstruktio. Joissain tapauksissa tekstissä korostetaan henkilöhahmon keinotekoisuutta, sen synteettisyyttä, mutta usein se häivytetään taka-alalle. Kuitenkin tiedostamme aina, että jossain määrin tietomme henkilöhahmosta on aina tietoa sen keinotekoisuudesta.

Mimeettiset piirteet uskottelevat, että henkilöhahmot ovat ihmisen kaltaisia. Henkilöihminen mimeettiset piirteet tekevät mahdolliseksi esimerkiksi sen että henkilöihminen tulevaisuudesta, sielusta ja omatunnosta voidaan puhua ja niistä voidaan spekuloida. Mimeettiset piirteet aiheuttavat sen, että henkilöihmestä voidaan puhua ”kuin olemassaolevasta ihmisestä”.

Temaattiset piirteet viittaavat henkilöihmisen ulkopuolelle, sekä kyseessä olevaan tekstiin että laajempaan kulttuurilliseen kontekstiin. Henkilöihminen voi edustaa esimerkiksi jotakin luokkaa, yhteiskunnallista ilmiötä tai vaikka ihmisiä yleensä. Kaikilla henkilöihmisillä ei välttämättä ole temaattista komponenttia.

Temaattinen komponentti houkuttelee lukijaa tulkitsemaan tekstiä ja puhuttelee lukijaa pohtimaan sen merkityksiä käyttäen henkilöihmisiä tulkinnan apuvälineinä.

”Eri komponenttien (mimeettisten, temaattisten ja synteettisten) väliset suhteet muodostuvat kerronnan etenemisen myötä. Kerronta herättää lukijan mielenkiinnon erilaisilla henkilöihmisen ulottuvuuksilla (dimension), jonka jälkeen se joko

muodostaa ulottuvuuksista funktioita (function), tai ei. Ulottuvuudet edustavat komponenttien merkityspotentiaalia ja funktiot potentiaalin muuntumista todelliseksi (kertomuksen kokonaisuuden kannalta oleellisiksi) merkityksiksi.”

(Luentomuistiinpanot: Niklas Nylund, 7.10. 2005, henkilöhahmo proosakirjallisuudessa, Tampereen yliopisto.)

Phelanin teoriaa on helpointa käyttää jotakin yksittäistä teosta, kuten romaania, syvällisesti analysoitaessa. Myöhemmin tulen esittelemään Themanwhofellasleepin blogin. ”Themanwho” on mielestäni hyvä esimerkki äärimmäisen synteettisestä henkilöhahmosta. Hänen elämässään on monia asioita, jotka korostavat sitä miten ”epärealistinen” tai Phelanin termein synteettinen hahmo on.

2.3 E.M. Forsterin ”homo fictus” ja päiväkirjan autenttisuuden vaikutelma

E.M. Forster on ensimmäisiä henkilöihahmon tutkijoita. Hän kirjoitti *Aspects of the Novel* -teoksen jo 1920-luvulla. Sitä pidetään kirjallisuudentutkimuksessa jossain määrin vanhentuneena, mutta olen halunnut ottaa sen tästä huolimatta klassikkona mukaan työhöni. Ajatus litteistä ja pyöreistä henkilöihahmoista on peräisin juuri Forsterilta, samoin kuin käsite *homo fictus*, joka on minusta oivallinen tapa erottaa nimellisesti fiktiivinen henkilö todellisesta, homo sapiensista.

E.M. Forsterin mukaan kirjailija luo sanallisia muodostelmia, jotka kuvastavat karkeasti häntä itseään. Kirjailija antaa näille nimet ja sukupuolet, vakuuttavia eleitä ja saa ne puhumaan sekä käyttäytymään yhtenäisesti. Nämä sanalliset muodostelmat ovat hänen henkilöihahmojaan. Heidän luonnettaan säätelee Forsterin mukaan se mitä kirjailija arvelee muista ihmisistä ja itsestään sekä edelleen teoksen muiden seikkojen vaikutus. Forster pohtii keskeistä kysymystä: mikä on romaanihenkilöiden ja todellisten henkilöiden välinen ero? Tämä ero on väistämättä olemassa, sillä jos romaanin henkilö olisi täsmälleen kuin Kuningatar Viktoria, niin silloinhan henkilö ei olisi fiktiivinen hahmo, vaan Viktoria itse ja fiktio muuttuisi muistelmaksi, Forster perustelee.

Muistelma perustuu historiallisiin tosiasioihin. Fiktio puolestaan perustuu Forsterin mielestä enemmän tai vähemmän muokattuun todellisuuteen. Kirjailijan tehtävä on hänen mukaansa paljastaa hahmon salainen elämä. Ranskalaisen Alainin mukaan jokaisella ihmisellä on kaksi puolta: yksi, joka sopii historiaan ja toinen, joka sopii fiktion. (Forster 1927/1968, 61- 62)

Tätä Forsterin esittämää ajatusta on mielenkiintoista soveltaa blogeihin, sillä ne ovat usein muistelmia ja päiväkirjakerrontaa. Carolyn R. Millerin ja Dawn Shepherdin mukaan blogin käsitteen alkuperää on vaikea

jäljittää, mutta useimmiten termiä pidetään weblog- kirjoittaja Jørn Bargerin vuonna 1997 keksimänä. Verkkotietosanakirja Wikipedian määritelmän mukaan blogi on: ”verkkosivu tai -sivusto, johon yksi tai useampi kirjoittaja kirjoittaa enemmän tai vähemmän säännöllisesti niin, että uudet tekstit ovat helposti löydettävissä (yleensä sivun yläreunassa) ja niin että vanhat tekstit säilyvät luettavina ja muuttamattomina uusista teksteistä huolimatta. Tiedon esityksessä blogeille tunnusomaista - "normaaleihin" www- sivuihin verrattuna - on ajan ja linkityksen painotus. Sana blogi on laina englannin kielestä, jossa se on tyypistymä sanasta weblog. (Miller ja Shepherd, saatavana www- muodossa: http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_acti_on_a_genre_analysis_of_the_weblog.html, Wikipedia: blog: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Blog>.)

Fiktiiviset blogit luovat vaikutelman siitä, että ne olisivat todellisen henkilön päiväkirja, mutta ovatkin kuvitteellinen kertomus. Voidaan myös pohtia päteekö Alainin teoria ihmisen salaisesta fiktion sopivasta ja julkisesta, historiallisesta puolesta vai ovatko kaikki salaisuudet samalla julkisia ja historiallisia, kun ihminen dokumentoi elämästään julkiseen blogiin? Useimmat blogit ovatkin henkilön todellisia ajatuksia, mutta kirjoittaja varmasti suodattaa niitä jollain tavalla, koska esittää niitä julkisesti. Päiväkirjamaisuudesta huolimatta blogi ei ole sama asia kuin tavallinen, yksityinen päiväkirja, jota ei olekaan tarkoitettu ulkopuolisille esitettäväksi.

Blogin sukulaisuussuhde päiväkirjan genreen tulee ilmi Millerin ja Shepherdin mukaan esimerkiksi kahden suuren weblog- palvelun Diarylandin ja LiveJournalin nimissä. Miller ja Shepherd pohtivat sitä, onko päiväkirja yksityinen vai julkinen genre ja onko sille kirjoittajan ulkopuolista yleisöä. Artikkelissa siteerataan Steinitziä, jonka mukaan päiväkirjan viehätys ei ole pelkästään tirkistelynhaluinen, eikä perustu pelkästään yksityisen ja salaisen paljastamiseen, vaan tärkeää on myös päiväkirjan muodostama ”yksilön ja ulkomaailman risteyskohta”, toisin sanoen mielestäni jonkinlainen toisten ihmisten kohtaaminen

virtuaalisen minuuden avulla. Blogi yhdistää sisäisen ja ulkoisen näkökulman toisiinsa. (Miller ja Shepherd, saatavana www- muodossa: http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_action_a_genre_analysis_of_the_weblog.html). Blogissahan kommentoinnin mahdollisuuden saavat usein myös sen lukijat, toisin kuin yksityisessä päiväkirjassa, jossa tekijän rooli on vain kirjoittajalla. Päiväkirjan genrestä kertoo mielenkiintoisesti myös Tero Norkola artikkelissaan ”Tavallisten ihmisten” päiväkirjat – merkintöjä kirjallisuuden marginaalissa (Norkola 1995, 111). Norkola tutkii päiväkirjan ominaispiirteitä suhteessa muuhun omaelämäkerralliseen kirjallisuuteen. Joitain hänen ajatuksiaan voinee käyttää hyväksi myös blogien tutkimukseen sovellettuna. Risto Heinonen puolestaan vertaa henkilökohtaista kotisivua enemmän kirjeen kuin puheen kaltaiseen itseilmaisuun (Heinonen 2001, 49- 50). Sopiva termi blogin määrittelemiseksi voisi kuitenkin olla Tero Norkolan esiin tuoma käsite *kirjoitettu puhe*, jolla tarkoitetaan kirjallista ilmaisua, jonka maneerit tulevat puheilmaisuudesta, eivätkä kaunokirjallisista konventioista (Norkola 1995, 111- 112). Webissä kirjoitettu puhe on hyvin yleistä, esimerkiksi juuri nettipäiväkirjoissa ja blogeissa. Se on tavallista myös yksityishenkilöiden kotisivuilla.

Päiväkirjan kertojan näkökulma on keskellä hänen kuvaamiaan tapahtumia, eivätkä tapahtumien tulevat seuraukset ole kertojan tiedossa. William Matthews (1950) pitää Norkolan mukaan kerrontahetkien vaihtelun mukanaan tuomaa epäyhtenäisyyttä päiväkirjan keskeisenä piirteenä. Päiväkirjassa, samoin kuin blogissa, katoavat usein etäisyys ja hierarkia; yksityiskohdat ja ajatukset seuraavat toisiaan ja laajat perspektiivit usein puuttuvat.

Norkola siteeraa Matthewsia:

”Päiväkirjoissa – niinkuin tosielämässäkin – ihmiset ovat taipuvaisia tekemään ja ajattelemaan outoja ja vastakohtaisia asioita, jotka katsottaisiin yhteensopimattomiksi tai epätaiteellisiksi kirjallisuuden, elämäkerran tai omaelämäkerran käytöskaavojen

puitteissa. Sitä pidän päiväkirjoituksen todellisena omalaatuisuutena, erikoisuutena ja keskeisenä lumovoimana. (Matthews 1950, x.)” (Mt. 113- 114)

Norkola ei päiväkirjasta kirjoittaessaan suosi päiväkirjan autenttisuuden ja todelliseen elämään viittaavuuden korostamista, vaan pitää keskeisenä vain päiväkirjan kertojan luomaa *autenttisuuden vaikutelmaa*. Tähän autenttisuuden vaikutelmaan pyrkii myös esimerkkiblogini Belle de Jour (<http://belledejour-uk.blogspot.com/>).

E. M. Forster esittelee termin homo sapiens lisäksi “homo fictuksen”, jolla hän tarkoittaa fiktiivistä ihmistä eli henkilöahmoa. Homo fictus on hänen mukaansa vaikeammin tavoitettava kuin homo sapiens. Se syntyy useiden eri kirjailijoiden mielissä, joten yleistäminen ei ole Forsterin mielestä mahdollista. Jotain homo fictuksesta voidaan kuitenkin sanoa: hän pystyy syntymään ja kuolemaan, hän ei tarvitse juuri ruokaa tai unta, häntä kiinnostavat väsymättömästi ihmisten väliset suhteet. Ja – mikä tärkeintä – tiedämme hänestä enemmän kuin kenestäkään kanssaihmisistämme, koska hänen luojansa ja kertojansa ovat yhtä. “Jos Jumala voisi kertoa universumin tarinan, tulisi universumista fiktiota”, Forster toteaa. Postmodernin kirjallisuuden myötä nämä Forsterin määritelmät ovat osittain kumoutuneet, mutta minusta terminä homo fictus on käyttökelpoinen, vaikkei sitä voidakaan määritellä minkään ominaisuuksiensa perusteella.

Forster käyttää Moll Flandersia esimerkkinä romaanista, jossa henkilöahmo on kaikki kaikessa ja saa toimia vapaasti. Moll Flandersissa muulla kuin sankarittarella ei ole väliä, juoni on toisarvoinen. Samantyyppinen nykypäivän esimerkki on “Themanwhofellasleep”in blogi (<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html>). Blogissa päähenkilö “Themanwhofellasleep” on kaikki kaikessa. Kaikki suodattuu hänen monologinsa kautta, eikä juonella ole niinkään merkitystä. Tämä on tuttua monesta muustakin fiktiivisestä ja ei-fiktiivisestä blogista. “Themanwhon” kolme viimeisintä merkintää alkavat: “I saw...” (Minä

näin...), “Here I am...” (Täällä minä olen...) ja “I awoke...” (Minä heräsin...) Arkipäiväisissä henkilön sisäistä maailmaa kuvaavissa blogeissa tällainen itsekeskeisyys on tietenkin hyvin tyypillistä. Juonettomuutensa ja päämäärättömyytensä Themanwho tuntuu itsekin tiedostavan.

E.M. Forster pohtii sitä, mikä erottaa fiktiivisen henkilöhahmon todellisesta henkilöstä. Tähän hän vastasi jo ranskalaista kriitikkoa Alainia siteeratessaan: fiktiivinen henkilöhahmo ei voi olla täällä, koska hän kuuluu toiseen maailmaan, jossa henkilön sisäinen maailma on näkyvä, maailmaan, joka ei ole meidän, maailmaan, jossa Forsterin mielestä kertoja ja luoja ovat yhtä. Forsterin mukaan romaanihenkilö on todellinen, mikäli kirjailija tietää kaiken siitä. Hän ei saata kertoa kaikkea tietoaan, mutta hän antaa lukijalle tunteen, että vaikka henkilöhahmoa ei selitetä, se voisi olla selitettävissä. Tästä syntyy erilainen toden tuntu, jota päivittäisessä elämässä ei ole mahdollista saada.

Forsterin näkemyksen mukaan täydellinen tieto “todellisessa maailmassa” on illuusio, eivätkä ihmiset kykene pohjimmiltaan ymmärtämään toisiaan. Hänen mielestään fiktiossa on toisin ja siinä mielessä fiktio on “todempaa” kuin historia, sillä Forsterin mielestä romaanihenkilö on mahdollista tuntea täydellisesti. Romaanin kirjoittaja hallitsee henkilöitään ja niiden elämää.

“But in the novel we can know people perfectly, and apart from the general pleasure of reading, we can find here a compensation for their dimness in life. In this direction fiction is truer than history, because it goes beyond the evidence, and each of us knows from his own experience that there is something beyond the evidence, and even if the novelist has not got it correctly, well – he has tried. He can post his people in as babies, he can cause them to go on without sleep or food, he can make them be in love, love and nothing but love, provided he seems to know everything about them, provided they are his creations.”

(“Mutta romaanissa voimme tuntea ihmisiä täysin ja lukemisen yleisestä nautinnosta huolimatta voimme saada siitä hyvitystä hahmojen hämäryydelle tosielämässä. Tässä mielessä fiktio on todempaa kuin historia, koska se ulottuu todistusaineiston

ulkopuolelle, ja jokainen meistä tietää omasta kokemuksestaan, että tosiasioiden tuolla puolen on jotain muuta, ja vaikka kirjailija ei olisi onnistunut kuvaamaan sitä oikein, on hän ainakin yrittänyt. Hän voi laittaa henkilönsä olemaan vauvoja, saada ne elämään ilman unta tai ruokaa, hän voi saada ne rakastumaan täydellisesti, edellyttäen että hän tuntuu tietävän kaiken niistä ja että ne ovat hänen luomuksiaan.”

(Forster, s. 61- 62, Käännös: EV)

Tämän vuoksi henkilöhahmot eivät voi olla meidän maailmassamme. He ovat ihmisiä, joiden salaiset elämät ovat näkyviä tai saattavat olla näkyviä. Me olemme ihmisiä, joiden salaiset elämät ovat näkymättömiä. (Forster, s. 61- 62) Intiimien tietojen julkistaminen kuitenkin muuttaa tätä, eivätkä monien ihmisten “salaiset elämät” nykyisin olekaan salaisia. Monien salaiset elämät ovat näkyviä nettipäiväkirjoissa, irkissä ja foorumeilla. Vai onko tässäkin kyse siitä, että ihminen blogia kirjoittaessan “julkaisee” fiktiota, joka on olevinaan hänen omaa elämäänsä ja aitoja ajatuksiaan? Tuleeko ”aidoista ajatuksista” niiden julkistamisen myötä fiktiota, siitä huolimatta muutetaanko tai kaunistellaanko niitä kerrottaessa jollakin tavalla?

Big Brother -tosiv- sarjassa seurataan ihmisiä jopa kun he käyvät suihkussa. Heidän arkipäiväisistäkin toimistaan tulee yleisön keskustelun ja juoruilun aiheita. Hallitsevatko näitä henkilöhahmoja he itse vai sarjan käsikirjoittajat, vai ovatko tosi- tv:n hahmot todellisia ihmisiä sellaisenaan kuin he olisivat “luonnossakin”? Tiina Käkelä- Puumalan mukaan fiktiivisiä henkilöitä voidaan arvioida kuten ihmisiä, mutta kenenkään ihmisen persoonallisuuden tai luonteen arviointi ei koskaan ole vailla fiktiivisiä elementtejä. Käkelä- Puumala esittääkin, että mitä julkisempi henkilö on, sitä enemmän hän alkaa saada fiktiivisen henkilöahmon piirteitä (Käkelä- Puumala 2001, 242). Kuvitteellinen ja todellinen henkilö, homo sapiens ja homo fictus siis lähenevät toisiaan ja niitä on entistä vaikeampi erottaa toisistaan.

3 Esimerkkiblogit ja kotisivut lyhyesti esiteltyinä

3.1 Belle de Jour (<http://belledejour-uk.blogspot.com/>)

Belle de Jour on "lontoolaisen ilotytön nettipäiväkirja" (A Diary of a London Call Girl, <http://belledejour-uk.blogspot.com/>), joka on julkaistu nimettömästi myös kirjana Belle De Jour: Intimate Adventures of a London Call Girl (Weidenfeld and Nicolson, 2005). Blogin ja kirjan tekijä ei ole julkisesti tiedossa, joten emme voi tietää, onko kyseessä todella ilotytön päiväkirja vai fiktiivinen teos. Tämä tieto ei ole kuitenkaan välttämätön teoksen analysoimiseksi ja ehkäpä tekee siitä juuri siksi kiinnostavan. Virtuaalitodellisuuden hahmojen todellista olemassaoloa emme voikaan juuri missään tapauksessa todistaa. Niklas Nylund kuitenkin huomautti, että olemme tästä huolimatta aina kiinnostuneita siitä todellisesta henkilöstä, joka blogin on kirjoittanut ja vaadimme päästä henkilön "naamioiden taakse".

Belle de Jour vaikuttaa bloginsa perusteella nokkelalta ja sanavalmiilta hahmolta. Belle on sarkastinen ja hänellä on rohkea, anteeksipyytelemätön asenne. Blogin viimeisimpien merkitöjen aikaan hän ei enää työskentele prostituoituna, vaan ennen kaikkea kirjoittaa. Belle kertoo rakastavansa parfyymiä, pitäneensä päiväkirjaa seitsenvuotiaasta asti ja sanoo, ettei kadu mitään.

"Je ne regrette rien

If the textbooks are to be believed, this makes me a psychopath. If the glossy magazines are to be believed, this makes me an independent modern woman"

("En kadu mitään.

Jos kirjoihin on uskomisen, olen psykopaatti. Jos taas uskotaan naistenlehtiä, olen itsenäinen nykyaikainen nainen." Käännös: EV)

http://belledejour-uk.blogspot.com/2004_05_01_belledejour-uk_archive.html

3.2 Themanwhofellasleep

(<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html>)

Otan vertailun vuoksi käsiteltäväkseni myös toisen esimerkkiblogin, jo aikaisemminkin mainitsemani "Themanwhofellasleepin", jonka blogi on osoitteesta <http://www.themanwhofellasleep.com/> löytyvä "Journal of Hope and Despair". Se on fiktiivinen kertomus, jonka päähenkilö on pohjoislontoolainen mieshahmo nimeltään Themanwhofellasleep. Themanwhofellasleep on eräänlainen koomikko ja taiteilija. Hän elättää itseään kirjoitustöillä ja mainitsee usein asuvansa äitinsä luona. Hän on hahmona varsin tylsä ja tavanomainen mies, mutta hänelle sattuu kummallisia tapahtumia, jotka ovat todellisuudenvastaisia.

3.3 Walter Miller

(<http://www.geocities.com/Heartland/Prairie/9179/walter.htm>)

Jokaisella kertovalla subjektilla on oma henkilökohtainen äänensä, oli subjekti sitten romaanin, päiväkirjan, blogin tai kotisivun kertoja. Walter Millerin kotisivu on karu päiväkirjamainen henkilökohtainen Web- sivu, jolla epäonninen, eronnut ja pahasti velkaantunut nuori mies, joka asuu maaseu dulla Teksasissa, Yhdysvalloissa, kertoo elämästään.

(<http://waltermillerhomepage.com>). Millerin ääni luo säälittävän vaikutelman. Hänen sivunsa ovat täynnä kirjoitusvirheitä ja ulkoasultaan vaatimattomat. Miller kertoo onnettomasta elämästään vanhan ja omituisen isoisänsä kanssa, jota hän hoitaa. Hän kertoo karua tarinaa isoisänsä paiseista, nälkäisistä koirista ja kurjasta

asuntovaunusta, jossa he asuvat. Walter Miller paljastaa myös isoisänsä pahoinpitelevän häntä.

4 Henkilöhahmo minän representaationa

H. Abramsin *The Mirror and the Lamp* (1953) teoksen mukaan on olemassa neljä eri tapaa tarkastella kirjallisuutta. Voidaan korostaa ensiksikin *yleisöä* (pragmaattinen suuntaus), toiseksi *tekijää* (ekspressiivinen suuntaus), kolmanneksi *teosta* (objektiivinen suuntaus) ja neljänneksi *todenvastaavuutta ja todellisuussuhdetta* (mimeettinen suuntaus).

Platon tarkoitti mimesiksellä näyttämistä ja diegesiksellä kertomista. Klassisistisen taideteorian käsityksen mukaan taide imitoi luontoa. Henkilöhahmo taas syntyy pyrkimyksestä imitoida ihmistä. Pyritään luomaan illuusio realismista. Henkilöhahmot eivät ainoastaan representoi ”todellisia” tietoisuuksia, vaan ne käyttävät liioiteltua psykologisuutta dramatisoimaan minuuden problematiikkaa. Henkilöhahmo korostaa aina joitakin ihmisyyden puolia representoidessaan ihmisiä. Realismi uskottelee, että todellisuuden representaatio on mahdollista, että representaation ja sen objektin suhde on ongelmaton. (Nylund 2005, luentomuistiinopannot: Henkilöhahmo proosakirjallisuudessa 4.11.) Toisin sanoen henkilöhahmot voivat olla liioitellun mimeettisiä siinä, että niiden luoja pyrkii saamaan niistä välittymään toden tunning. Esimerkiksi Belle de Jourin tapauksessa tämä toden tuntu ei ole täysin välittynyt lukijoille, koska niin moni lukija on epäillyt Bellen hahmoa epäaidoksi.

4.1 Belle de Jour – Virtuaalinen huora

Kuten jo aikaisemmin totesin, lukija ei voi tietää onko Belle de Jourin blogin tekijä todella lontoolainen prostituoitu vai onko hänen bloginsa siltä osin fiktiota. Vastatessaan saamaansa palautteeseen Belle antaa ymmärtää, että jotkut lukijat ovat epäilleet hänen olevan toimittaja Toby Young.

“ You commented on my [lack of explicit sex/lack of work updates/poor spelling/bad attitude] and offered useful advice to [give out my contact details/find a new job/throw myself at the first willing man who passes/admit I am really Toby Young]. I appreciate the feedback.”

(”Kommentoitte [seksikuvausten puuttumista/työkuulumisten puutetta/huonoa oikeinkirjoitusta/huonoa asennettani] ja tarjositte hyödyllisiä neuvoja kuinka [antaa yhteystietoni/löytää uusi työ/heittäytyä ensimmäiselle tapaamalleni kelvolliselle miehelle/myöntää että olen oikeasti Toby Young]. Arvostan palautettanne.” Käännös: EV)

http://belledejour-uk.blogspot.com/2004_05_01_belledejour-uk_archive.html

Virtuaalitodellisuuden hahmojen todellista olemassaoloa emme voi juuri missään tapauksessa todistaa. Niklas Nylund kuitenkin huomautti, että olemme lukijoina pakkomielteisen kiinnostuneita siitä todellisesta henkilöstä, joka blogin on kirjoittanut ja vaadimme päästä tämän “naamioiden taakse”. Näin tekevät Bellen lukijatkin puuttuessaan arvioissaan heti kirjoittajaan, eivätkä tyydy arvostelevaan pelkästään teoksen sisältöä.

Voimmeko kuitenkin koskaan päästä toisen ihmisen “naamioiden taakse”? Voiko toisen ihmisen tietoisuutta todella tuntea? E.M.

Forsterhan esitti, ettei toisen ihmisen tietoisuutta voi tuntea, kun taas fiktiivisen henkilön voi tuntea kokonaan. Mutta entäpä, jos kaikki identiteetit ovatkin fiktiota, voiko henkilö väittää silloin tuntevansa edes itseään? Mielestäni naamioiden taakse ei ole mahdollista päästä, ja kaikki identiteettimme, ne ”todellisetkin”, ovat fiktiota, jota esitämme

muille ja itsellemme. Tietenkin tämä fiktio on tärkeää ja merkityksellistä sekä mielenkiintoista. Meitä kiinnostaa tämä fiktio samalla tavalla kuin meitä kiinnostavat toiset ihmiset, kuten esimerkiksi Star Trek -faneja kiinnostavat henkilöihahmot Kirk ja Spock. (Jenkins 1992, 9- 10). Faneja saattavat kiinnostaa nämä fiktiiviset persoonallisuudet niin paljon, että he haluavat luoda niille uusia tarinoita, kirjoittaa hahmoista fanifiktiota ja päästä syvemmälle niiden historiaan. Myös mainostajille ja yhteisöjä ja identiteettejä luoville tahoille ovat tärkeitä nämä fiktiopuvut, joiden perusteella ihmiset määrittelevät itsensä yksilönä ja jonkin ryhmän jäsenenä.

Walter Millerin kotisivu (<http://www.waltermillerhomepage.com/>) vaikuttaa hyvin keinotekoiselta rakennelmalta, fiktiolta, mutta mikään siinä ei kuitenkaan todista mitään suuntaan eikä toiseen. Walter Miller voi yhtä hyvin olla todellinen texasilainen mies kuin fiktiotakin. Tämän epäselvyyden vuoksi Walter Milleriä, samoin kuin Belle de Jouriakin on mielenkiintoista käsitellä henkilöihahmoina. Yritän soveltaa Belle de Jourin tapaukseen James Phelanin teorioita fiktiivisestä henkilöihahmosta, jossa Phelan on määritellyt henkilöihahmolle kolme komponenttia: *mimeettisen*, *synteettisen* ja *temaattisen*, jotka esittelin luvussa 2 .

Belle de Jourin lähestyminen Amazon.comista löytyvien kirja- arvioiden kautta on mielenkiintoista. "Lontoolainen lukija" kirjoittaa siitä seuraavasti:

"At times I found it hard to believe that this book is A: written by a woman and B: non-fiction. Read it for yourself, the graphic descriptions of her encounters will make you laugh, cringe, wince and blush and her light- hearted attitude to prostitution carries the book along with relative ease (despite the random compilation of events). However, the lack of emotional depth makes the heroine difficult to warm to and around halfway through I didn't care what was coming next (excuse the pun)."

("Välillä minun oli vaikea uskoa, että tämä kirja on A: naisen kirjoittama ja B: ei-fiktiota. Lukekaa se itse, hänen tapaamistensa graafiset kuvaukset saavat sinut nauramaan, säpsähtämään, hätkähtämään ja punastumaan ja hänen kevytmielinen

suhtautumisensa prostituutioon kantaa kirjaa melko helposti (tapahtumien satunnaisesta järjestyksestä huolimatta). Kuitenkin emotionaalisen syvyyden puute tekee sankarittaresta etäisen ja puolivälissä minua ei kiinnostanut, mitä seuraavaksi oli tulossa (anteeksi sanaleikki).” Käännös: EV)

<http://www.amazon.co.uk/exec/obidos/ASIN/0297847821/qid%3D1095168628/2032033200-7997508#product-details>

Lukija arvioi päähenkilöä vaikeasti samastuttavaksi ja emotionaalisesti etäiseksi. Hänen on myös vaikea uskoa, että kirja on naisen kirjoittama ja ei-fiktiota. Jokin Belle de Jourissa tekee siitä epäilyttävän. Blogia ei kyetä todistamaan epätodeksi, mutta sen harkittu kerronta todellakin herättää epäilyksiä. Belle tuntuu keinotekoiselta ja synteettiseltä, mutta selittämättömällä tavalla, jota voisi jopa kuvata sanalla "uncanny".

Lukija kiinnittää huomiota myös tapahtumien satunnaiseen järjestykseen, mikä tietenkin liittyy kirjan alkuperään: siihen, että se on blogi. Päiväkirjakerronnallehan on tyypillistä epäyhtenäisyys sekä etäisyyden ja hierarkian katoaminen. "Belle on erinomainen hahmo ja minusta tuntuu nyt kuin tuntisin hänet!", kirjasta innostuneen arvion kirjoittanut henkilö toteaa. Kolmas kirjan lukija taas epäilee Bellen aitoutta samalla kun tyrmää sen moraalisesti arveluttavana:

"This was a money making book most probably written by a man as the fantasies enacted cannot be female. What a waste of money and time this book was."

("Tämä on rahanansaitsemistarkoituksessa kirjoitettu kirja, jonka todennäköisimmin on tehnyt mies, koska kerrotut fantasiat eivät voi olla naisen. Mitä rahan ja ajan hukkaa tämä kirja olikaan.” Käännös: EV)

<http://www.amazon.co.uk/exec/obidos/ASIN/0297847821/qid%3D1095168628/203-2033200-7997508#product-details>

Bellellä ei voida sanoa olevan synteettistä komponenttia, jos ajatellaan, että kyseessä on todellisen ilotytön nettipäiväkirja. Tosin Niklas Nylund huomautti, että voitaisiin väittää synteettisyyden syntyvän kertomistavan myötä, sanavalinnoissa, rajauksissa ja siinä mitä

sanotaan ja mitä ei. Toisin sanoen, Bellen synteettinen komponentti muodostuukin siitä, ettei Belle kerro itsestään mitään, mikä todistaisi hänet ”todelliseksi” ihmiseksi. Hän ei missään paljasta nimeään ja identiteettiään, eikä ulkonäköään. Tämä tekee Bellestä epäilyttävän.

Bellen epäaitous välittyy lähinnä virtuaalisen minuuden kautta. Teksti on tarkkaan harkittua ja tarkoitettu yleisön luettavaksi. Belle de Jour ei ole henkilökohtainen vaan julkinen päiväkirja, jolloin Bellekään ei ole todellinen henkilö, vaan julkinen henkilö(hahmo). Bellen mimeettinen komponentti ilmenee ensinnäkin siinä, että kerronta on suorasanaista päiväkirjakerrontaa. Kertoja on minä- kertoja, Belle, lontoolainen ilotyttö. Belle kertoo omasta elämästään rehellisesti ja mainitsee välillä etunimeltä henkilöitä elämästään, kuten kustannustoimittajansa Helenin. Muita ystäviään hän nimittää etunimien ensimmäisillä kirjaimilla. Poikaystävästään hän käyttää nimitystä ”Poikaystävä” tai ”Poika”. Hän ei kuitenkaan paljasta omaa nimeään ja kommentoi jopa häneen kohdistettuja epäilyksiä näin:

"When I stopped blogging, someone wrote to say that if I was a real blogger I would be back. And here I am. But it's just a one- off, promise."

("Kun lopetin blogin kirjoittamisen, joku kirjoitti sanoakseen, että jos olisin oikea bloggari, tulisin takaisin. Ja tässä olen, mutta vain tämän kerran, lupaan sen."Käännös: EV)

http://belledejour-uk.blogspot.com/2005_01_01_belledejour-uk_archive.html

Bellellä on vahvoja mimeettisiä piirteitä, mutta niihin liittyy aina epäily synteettisyydestä. Entä sitten Belle de Jourin temaattinen komponentti, onko sellaista? Useimmin kysytyt kysymykset osiossa Belle kirjoittaa:

"At university, I studied a wholly academic humanities subject useless to the world at large. Given the choice of prostitution, temping or copywriting - the occupations in London which seem to be constantly hiring - I opted for this. Eventually."

(”Yliopistossa opiskelin akateemisista maailmalle täysin hyödytöntä humanistista ainetta. Vaihtoehtojen ollessa prostituutio, pätkätyöt toimistoissa ja copywriting – työt, joihin Lontoossa jatkuvasti tunnuttiin palkkaavan – päädyin tähän. Lopulta.”
Käännös: EV)

http://belledejour-uk.blogspot.com/2003_11_01_belledejour-uk_archive.html#test

Belle antaa kuvan itsestään akateemisesti koulutettuna nuorehkona naisena, jonka tulevaisuudenkuva ei koulutuksesta huolimatta vaikuttanut houkuttelevalta. Hän on 2000-luvun nainen, täysin sinut seksuaalisuutensa kanssa ja käyttää sitä avoimesti hyväkseen. Belle on älykäs ja menestyvä, mutta epäsovinnainen; kuin kuka tahansa meistä, mutta ehkä juuri siksi epäuskottava. Jollain tavalla Bellen temaattisena funktiona voisi pitää alle kolmekymppisten sukupolven toivottomuutta, epävarmuutta ja korostunutta individualismia. Phelanin temaattisen funktion käsite liittyy usein tekstin tulkintaan, mikä tekee siitä vaikean käsitellä. Ainakin Belle de Jourista kirjoitetut arviot osoittavat sen, miten paljon lukijan tulkinnalla on vaikutusta hahmosta luotuun näkemykseen: erään lukijan mielestä Bellen kirjoittaja on sankarillinen vapaa nainen, toisen mielestä rahanahne seksistinen mies.

Amazon.comista löytyvät arviot osoittavat sen, miten paljon tekstin vastaanotto on lukijan tulkinnan varassa. Samasta lähteestä voidaan tehdä jopa täysin vastakkaisia johtopäätöksiä. Arvosteluissa on mielenkiintoisia kommentteja kriittisiltä lukijoilta, jotka pitävät Belleä ”ei-naisellisena” ja sovinistista maailmankuvaa ylläpitävänä. Belle pitää itse itseään kuitenkin feministinä, kuten tämä katkelma osoittaa:

”I wanted a column. A big, glossy, Sunday- magazine column in a reputable broadsheet. [...] But, I was promptly informed, that was never going to happen. 'It won't fly at the Guardian,' one person advised me. 'Half their Saturday magazine staff threatened to walk after they offered a column to stripper.' And that was only a stripper. I grumbled and harrumphed, and that revelation, plus the predictably rubbish reviews from the Guardian and Observer a year later, led me to a single conclusion: it's quite alright to

be a self-identified feminist, and a whore, so long as you're Valerie Solanas and want to kill the men you fuck.”

(”Halusin kolumnin. Ison, kiiltävän, sunnuntai-numeron kolumnin kunnioitettavassa sanomalehdessä. [-] mutta minulle ilmoitettiin nopeasti, ettei se tulisi koskaan tapahtumaan. 'Se ei mene läpi Guardianissa', eräs ihminen neuvoi minua. 'Puolet heidän lauantai-lehtensä henkilökunnasta uhkasi kävellä ulos, kun ne tarjosivat stripparille kolumnia.' Ja se oli vain strippari. Valitin ja selvitin kurkkuani, ja se paljastus sekä arvattavasti surkeat arvostelut Guardianista ja Observerista vuotta myöhemmin johtivat minut yhteen johtopäätökseen: on ihan sopivaa olla feministi, ja huora, kunhan on Valerie Solanas ja haluaa tappaa miehet, joita nai.” Käännös: EV)

http://belledejour-uk.blogspot.com/2005_07_01_belledejour-uk_archive.html

Bellen feminismiä on mahdollista tulkita sekä myönteisesti että kielteisesti. Ehkäpä Bellen temaattinen komponentti liittyykin juuri naiseuteen ja sukupuoleen? On myös pantava merkille, että naisen ei ole mahdollista, ainakaan vielä, tehdä näitä ”tunnustuksia” omissa nimissään, jos hän haluaa säilyttää vakavasti otettavan siviilimaineensa.

”If I could add one thing, it would be this - don't ever turn down pleasure because you were afraid of what other people might say.”

(”Jos voin lisätä vielä yhden asian, se on tämä – älä koskaan kieltäydy nautinnosta, jos pelkää mitä muut ihmiset saattaisivat sanoa.” Käännös: EV)

http://belledejour-uk.blogspot.com/2004_09_01_belledejour-uk_archive.html

4.2 Mies, joka nukahti

Themanwhofellasleepin blogi osoittautuu selkeästi fiktiiviseksi, Phelanin termejä käyttäen sen synteettinen komponentti on etualalla. Samoin kuin Belle de Jour, myös Themanwhofellasleepin kirjoittaja Greg Stekelman julkaisee fiktiivisen bloginsa kirjana, tosin omalla nimellään. Kirja *A Year in the Life of the Man Who Fell Asleep* julkaistaan 2006. Blogi on vain osa Themanwhofellasleepin laajasta sivustosta, mutta rajoitun käsittelemään tässä vain sitä. Themanwhofellasleep kuvailee itseään lyhyeksi mieheksi haalistuneissa farkuissa.

Themanwhofellasleep on vaatimaton, jopa jollain lailla sääliittävä:

"I am short, and therefore I have learned to aim low." ("Olen lyhyt, ja siksi olen oppinut tähtäämään matalalle." Käännös: EV)

<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html>

Seuraava katkelma osoittaa Themanwhofellasleepin synteettisen komponentin olemassaolon:

"Shitto," I said. I was in Peru. I don't know how I got there. My head was sore and my memories eluded me, but the last thing I recalled was sitting at home in north London, filling in a Lottery coupon.

I shrugged and looked again at the mechanic. He was obviously of no use to me, but I asked him for a lift to the nearest town. Then I hitched a ride. And I have been hitching ever since. Let me tell you this: hitching from Lima in Peru to north London is not easy. That is why I have been away for so long. I have only just returned home. Actually, most of the journey went smoothly. It only took me a couple of weeks to get from Peru to south London. But the trip from South London to Wood Green has taken me months.

Still, here I am. Some of you may notice that the date of this entry is December 7th. Yes, it is true. The rest of you are still in November 2005, but I am already a month ahead. I am living in the future."

("Voi paska", sanoin. Olin Perussa. En tiedä miten päädyin sinne. Pääni oli kipeä ja muistikuvani katosivat. Mutta viimeinen asia minkä muistin oli se, kun istuin kotona Pohjois-Lontoossa täyttämässä lottokuponkia.

Kohautin olkapäitani ja katsoin taas mekaanikkoa. Hänestä ei ilmiselvästikään ollut minulle mitään hyötyä, mutta pyysin häneltä kyytiä lähimpään kaupunkiin. Liftasin kyydin ja olen liftannut siitä lähtien. Kerronpa sen, että liftaaminen Limasta Perussa Pohjois- Lontooseen ei ole helppoa. Siksi olen ollut poissa niin pitkään. Olen vasta äskettäin palannut kotiin. Itse asiassa suurin osa matkasta meni sujuvasti. Minulta kesti vain muutama viikko päästä Perusta Etelä- Lontooseen, mutta matka Etelä- Lontoosta Wood Greeniin on kestänyt kuukausia.

Siitä huolimatta, tässä minä olen. Jotkut teistä saattavat huomata, että tämän merkinnän päivämäärä on 7. joulukuuta. Kyllä, se on totta. Te muut olette vielä marraskuussa 2005, mutta minä olen jo kuukauden edellä. Minä elän tulevaisuudessa.”
Käännös: EV)

<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html>

The Manwhofellasleep väittää elävänsä tulevaisuudessa, mikä ei "todelliselle" henkilölle voisi olla mahdollista, ja jo sitä ennen hän on herättänyt epäluottamusta kertomalla liftanneensa Perusta Lontooseen. Hahmolla on toisaalta normaali tietoisuus ja tunteita, jotka kuvaavat sen nimeettistä komponenttia, mutta samalla hänen kertomuksessaan on lukuisia epäluonnollisia kohtia, suoranaisia valheita, jotka korostavat hahmon synteettistä luonnetta. Themanwhofellasleepistä ei ole heti löydettävissä temaattista komponenttia, mutta ehkä tarkemmin luettaessa sellainen olisikin havaittavissa. Themanwhofellasleepin temaattinen funktio liittyy kai jollain tavalla elämän epäjohdonmukaisuuteen ja banaaliuteen. Themanwho kokee kummallisia fiktiivisiä hetkiä unessa, vaikka onkin hyvin tylsä ja tavanomainen hahmo. Themanwholla ei tunnu olevan suuntaa elämässään. Hän heittelee tapahtumien vietävänä kuin lehti tuulussa.

Themanwhofellasleep kuvailee itseään henkilöahmona unen kautta, tai ei varsinaisesti itseään, vaan sitä käsitystä mikä kuuluisilla kirjailijoilla on Themanwhofellasleepista tämän unessa. Hän kertoo nähneensä unen nukuttuaan kuukauden yhtä mittaa.

”In my dreams, there were a number of famous authors and they were berating me for the lack of narrative authority in my life. They said that I was a weak character, poorly

sketched; that I lacked ontological credibility and was buffeted too easily by circumstance. They explained that character was forged by plot, by the pressures and decisions made by a protagonist and they raged that my lack of decisions rendered me impotent and insipid. Camus sat at my bedside and smiled: "Look at you! Look at me! I am flesh and blood. I live, I judge and I am judged. Look at yourself, you cling to your bourgeoisie dream of respectability but simultaneously loathe yourself for worshipping authorities and institutions that you know are corrupt. You are so human in your failings, and yet you are hardly alive." [- -] You will leave and mark on this world whether you like it or not. You can no longer pretend to be invisible. You are not a pond skater, you are not a moth. You are a man, of sorts. Look at your soul. Why would anyone want to read your story? Where is the sublime? Where is the ridiculous? Where is the instinct? You are merely a cobbled-together set of cliches and camouflage"

"Unissani oli useita kuuluisia kirjailijoita, jotka nuhtelivat minua kerronnallisen auktoriteetin puutteesta elämässäni. He sanoivat, että olen heikko hahmo, huonosti suunniteltu; että minulta puuttuu ontologista uskottavuutta ja että olin liikaa olosuhteiden heiteltävissä. He selittivät, että henkilöihahmon muokkaa juoni, paineet ja päätökset, joita protagonistista tekee ja he raivosivat, että minun päättämättömyyteni teki minusta kyvyttömän ja tyhjänpäiväisen. Camus istui sänkyyni laidalla ja hymyili: "Katso nyt itseäsi! Katso minua! Minä olen lihaa ja verta. Minä elän, minä tuomitsen ja minua tuomitaan. Katso itseäsi, sinä takerrut porvarilliseen kunniallisuuden unelmaasi, mutta samanaikaisesti halveksit itseäsi siitä, että palvot auktoriteetteja ja instutuutioita, joiden tiedät olevan korruptoituneita. Olet niin inhimillinen epäonnistumisissasi ja siitä huolimatta olet tuskin elossa." [- -] Tulet jättämään jäljen maailmaan, pidät siitä tai et. Et voi enää teeskennellä olevasi näkymätön. Et ole vesimittari, et ole yöperhonen. Olet ainakin jonkinlainen mies. Katso sieluasi. Miksi kukaan haluaisi lukea tarinasi? Missä on ylevyys? Missä on naurettavuus? Missä on vaisto? Olet vain yhteenkoottu kokoelma kliseitä ja maastoutumista." Käännös: EV)

<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html>

Katkelmassa kirjailija Albert Camus puhuttelee Themanwhofellasleepia. Tapahtuma ei kuitenkaan ole hänen elämässään totta, vaan fiktiota fiktion sisällä, sillä Themanwhofellasleep näkee tapahtumasta unta. Fiktiivinen Camus käsittelee henkilöihahmon nimeltään Themanwhofellasleep olemusta ja moittii tämän kuvausta ohueksi ja sieluttomaksi.

4.3 Fiktiivisen miehen ja naisen vertailua

”Themanwhofellasleep astuu huokaisten sisään Starbucksiin Oxford Streetillä. Se on täynnä ihmisiä, sillä on lounasaika. Vapaita tuoleja on harvassa. Themanwho tilaa kahvin ja tunkeutuu ihmislauman läpi korkealle jakkaralle ikkunan vieressä. Viereisellä jakkaralla istuu näyttävä nainen, jota Themanwhofellasleep ei ajatuksiinsa vaipuneena huomaa, vaan jää tuijottamaan kadulla ajavia busseja. Belle huomaa viereensä istuneen lyhyen kömpelön miehen haalistuneissa farkuissa . Belle de Jour juo loput lattestaan, korjaa huulipunaansa peilin avulla ja lähtee ostoksineen. Tänä iltana Belle yllättää poikaystävänsä uusilla alusvaatteilla ja läheltä piti, ettei mukaan tarttunut pari uusia kenkiäkään.”

Tämä Belle de Jourin ja Themanwhofellasleepin kohtaaminen on fiktiota, ja minun kirjoittamani kaiken lisäksi. Kirjoitin hahmojen tapaamisen fanifiktio hengessä kuvaamaan sitä, miten kuka tahansa voi puuttua minkä tahansa hahmon elämään. Fiktiossa ja fanifiktiossa varsinkin Belle de Jourin ja Themanwhofellasleepin on mahdollista tavata, tätä katkelmaa paljon mielikuvituksellisemmissakin merkeissä. Koetan tässä luvussa paneutua näihin kahteen henkilööhahmoon vertailemalla niitä jollain tavalla toisiinsa.

Sekä Themanwhofellasleepin että Belle de Jourin blogit ovat omaelämäkerrallisia. Themanwhofellasleep on omaelämäkerrallista fiktiota, Dorrit Cohnin käyttämä termi on *fictional autobiography* . Themanwhofellasleep on varmasti fiktiivinen omaelämäkerrallinen blogi. Belle de Jour saattaa olla fiktiota tai todellinen omaelämäkerta. Dorrit Cohn toteaa *Transparent Minds* -teoksessaan, että päiväkirja on sisäisen monologin – ja samalla myös tajunnanvirran – läheinen sukulainen. (Cohn 1983, 208- 209)

Belle de Jour ja Themanwhofellasleep sijoittuvat molemmat Lontooseen. Belle de Jourin Lontoo on hohdokkaampi ja tyylikkäämpi kuin Themanwhofellasleepin ahdas elinpiiri Pohjois- Lontoossa. Blogin aika eroaa romaanikirjallisuuden ajasta, sillä yleensä blogin kirjoittaja on samassa ajassa kuin lukijansa, ei tietysti silloin, jos blogia luetaan jälkikäteen. Tämän työn valmistumisen aikana sekä

Themanwhofellasleep että Belle de Jour ovat molemmat päivittäneet blogejaan. Kertomuksen aika on Belle de Jourissa, kuten useissa blogeissa nykyhetkessä. Ne eivät sijoitu monen romaanin tavoin menneisyyteen tai tulevaisuuteen vaan nykyhetkeen ja useimmiten blogeja luetaan nykyhetkessä, eikä jälkikäteen. Blogi, jota ei päivitetä säännöllisesti, unohtuu helposti. Näin minun fiktiivinen blogini, Paul's bedroomkin (<http://paulsbedroom.blogspot.com/>) taisi menettää ainoan uskollisen lukijansa ja kommentoijansa.

Themanwhofellasleep kertoo mielellään anekdootteja myös menneisyydestä. Belle puolestaan suunnittelee tulevia tapahtumia, kuten todellisilla ihmisillä on tapana. Themanwhofellasleep sen sijaan, kuten aiemmin siteeraamastani Camus- katkelmastakin ilmenee, tuntuu jollain tavalla olevan kohtalon heiteltävissä. Themanwhofellasleep mutkistaa vielä asioita sillä, että hänen bloginsa aika on uusimmissa merkinnöissä tulevaisuudessa:

“I am still living in the future, but the present is catching up. Soon the present will overtake me and I will find myself living in the past.” (“Elän yhä tulevaisuudessa, mutta nykyhetki on saavuttamassa minut. Pian nykyhetki ohittaa minut ja huomaan eläväni menneisyydessä.” Käännös: EV)

<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html>

5 Identiteetti ja postmoderni – postmoderni subjektikäsitys

Kulttuurintutkija Stuart Hall pohtii teoksessaan Identiteetti sitä miten minä saattaa olla samalla lailla keksintöä kuin samastumisen mahdollistavat “sulkeumat”, kuten kansakunta, etninen ryhmä, perhe ja seksuaaliteetti, ovat keinotekoisia sulkeumia. Aikaisemmin subjektin identiteettiä pidettiin yhtenäisenä ja vakaana. Postmodernin ajan myötä identiteetistä kuitenkin tuli hajanainen ja pirstoutunut, joka ei koostu yhdestä vaan useista hajanaisista identiteeteistä.

Tämä niin sanottu postmoderni subjekti muotoutuu ja muokkautuu Hallin mukaan jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä representoidaan ja puhutellaan meitä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä. Globaalilla postmodernilla tarkoitetaan sitä miten globaali kuluttajuus ja kansakuntien välinen kulttuurinen vaihto luovat ajassa ja tilassa kaukana toisistaan sijaitsevien ihmisten kesken “yhteisten identiteettien” mahdollisuuksia. Näitä ihmisiä yhdistää samojen palvelujen ja tuotteiden kulutus ja he ovat samojen viestien ja kuvien yleisöä (Hall 1999, 61). Toisin sanoen esimerkiksi Suomessa asuva koululainen voi muodostaa identiteettinsä maantieteellisesti kaukaa tulevien vaikutteiden kautta. Hän voi myös kokea jonkin Internet- yhteisön jäsenyyden olevan keskeinen osa hänen identiteettiään ja samastua yhteisön muihin jäseniin ennemmin kuin esimerkiksi omiin luokkatovereihinsa. Samoin hänen virtuaalinen minänsä (tai useat virtuaaliset minänsä) ovat osa hänen identiteettiään.

Stuart Hall korostaa sitä kuinka identiteetti ei ole loppuunviety ja valmis, vaan se tulisi ymmärtää “tuotannoksi”, joka on aina prosessissa, eikä koskaan lopullisesti valmis. Hall esittää myös identiteetin syntyvän ennen kaikkea esittämisessä, representaatiossa. Identiteetti siis syntyy siitä minkälaisen kuvan itsestämme annamme. Mikäli identiteettimme siis syntyvät tarinankerronnan tavoin esittämisessä, voisi koko

olemassaolomme nähdä fiktiona, jota itsellemme – ja muille – esitämme. Olemmeko pohjimmiltamme fiktiivisiä hahmoja siinä missä kirjalliset henkilötkin? Ainakin se on varmaa, että meillä on suurempi mahdollisuus identiteettikokeiluihin kuin esimerkiksi isovanhemmillamme. Virtuaalitodellisuuden tarinankerronnan ja identiteeteillä ja fiktiopuvuilla leikkelyn mahdollisuudet ovat lukemattomat.

6 Fanit ja fiktio – haaskalintujen luova yhteisö?

Fanikulttuureja tutkinut Henry Jenkins kirjoittaa:

”Hallitsevan maun perspektiivistä katsottuna fanit tuntuvat olla pelottavan hallitsemattomia, kurittomia ja katumattomia, tottelemattomia lukijoita. Esteettisen välimatkan hylkääminen on Bourdieun mukaan porvarillisen estetiikan kulmakivi, fanit omaksuvat innokkaasti suosikkitekstinsä ja yrittävät sulauttaa median representaatioita omaan sosiaaliseen kokemukseensa. Faneihin ei tee vaikutusta institutionaalinen auktoriteetti ja asiantuntijuus, vaan fanit pitävät kiinni oikeudestaan tehdä tulkintoja, tarjota arvioita ja rakentaa kulttuurisia kaanoneita. Fanit eivät anna perinteisten käsitysten kirjallisuudesta ja älyllisestä omaisuudesta lannistaa, vaan valtaavat massakulttuurin, ottaen sen materiaalit omaan käyttöönsä, käyttäen niitä uudestaan, pohjana omille kulttuurisille tuotoksilleen ja sosiaaliselle vuorovaikutukselleen. Fanit hämärtävät näennäisesti faktan ja fiktion rajaa, puhuen henkilöhahmoista kuin näillä olisi oma olemassaolonsa tekstuaalisten kontekstiensä ulkopuolella, astuen fiktion maailmaan ikään kuin se olisi oma konkreettinen paikkansa, jota he voivat asuttaa ja tutkia.”

(Jenkins 1992, 18. Käännös: EV)

Tämä toden ja fiktion välinen raja on hämärtynyt entisestään esimekiksi tosi- tv:n ja juuri fanifiktio myötä. Syksyllä 2005 pyörinyt Suomen Big Brother on kiinnostava esimekki henkilöhahmojen kannalta. Big Brotherin Pertusta tuli sarjan kuluessa katsojien suosikki. Pertulle perustettiin Internetiin fanisivustoja ja hänen lentäviä lauseitaan kerättiin ja painettiin t-paitoihin. Mielenkiintoinen kysymys onkin, voidaanko Perttua pitää fiktiivisenä henkilöhahmona vai pitäisikö hänen fani- ilmiöönsä suhtautua, kuten esimerkiksi urheilijoiden faneihin.

The Sims- peliin oli Suomen Big Brotherin jälkeen saatavana pelin hahmoina muun muassa Perttu ja muut kilpailijat. Oliko tämän pelin hahmo, Perttu, henkilöhahmo, joka perustui ”oikeaan Perttuun”, oliko sarjassa esiintynyt Perttu myös henkilöhahmo, joka vain esiintyi eri hahmossa myös Sims- pelin maailmassa? Perustuiko Sims- pelin Perttu- hahmo ”todelliseen” Perttuun vai tv- sarjan henkilöhahmoon nimeltä Perttu? Itse kallistuisin viimeisen väitteen kannalle. Uskon Suomen Big

Brotherissa esiintyneen homo fictuksen nimeltään Perttu, jonka toinen instanssi tai ilmenemismuoto oli Sims- pelin hahmo Perttu.

Jenkins todistelee, etteivät fanit ole vain viihteen passiivisia kuluttajia, vaan arvioivat sitä sekä luovat uusia ja kierrättävät aktiivisesti tekstin merkityksiä. Fanit tunnustavat Jenkinsin mukaan myös sen, etteivät hahmot ole täysin heidän vallassaan, vaan niihin on vaikutusvaltaa muillakin, ja että muut voivat ohjata heidän ihailemiaan hahmoja sellaiseenkin suuntaan, mikä on heidän toiveidensa vastainen. (Jenkins 1992, 23- 24) Michel de Certeau on nimittänyt tällaista fanienkin harrastamaa “aktiivista lukemista” salametsästämiseksi (poaching). Tästä Jenkinsin teos *Textual poaching* on saanut nimensäkin. Termillä tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä miten lukijat ottavat teksteistä omaan käyttöönsä itselleen mieluisia tai sopivia asioita ja kehittävät niiden perusteella omia kertomuksiaan tai taiteellisia tuotoksia. Fanifiktiossa tämä ilmiö näkyy ehkä parhaiten. Fanit poimivat lähdetekstistä niitä aineksia, jotka heitä itseään eniten kiinnostavat ja kehittävät henkilöhahmoja itselleen mieluisaan suuntaan.

Jenkins kirjoittaa *Star Trek* -faneista tekemänsä tutkimuksen perusteella, että fanit näkevät ihailemansa henkilöhahmot ja heidän toimintansa eräänlaisen kaksoisnäön (“double viewing”) kautta. Fanien silmissä henkilöhahmot ovat samanaikaisesti sekä “todellisia” että “rakennettuja”. Hahmoja seurataan samalla sekä psykologisina ihmisinä että kirjoitettuin rakennelminä ironisen välimatkan päästä. Jenkinsin siteeraaman Amesleyn mukaan tämä kaksoisnäkö voi olla edellytys sille, että fanit voivat nähdä hahmot myös materiaalina omille fiktioilleen. Fanifiktion kirjoittaminen on siis mahdollista, koska fanit tiedostavat rakastamansa maailman rakennetuksi, fiktiiviseksi ja siten muokattavaksi. (Jenkins 1992, 66)

Fanit pyrkivät saamaan syvällistä tietoa ihailemansa sarjan henkilöhahmoista. Fanifiktio usein paikkaakin niitä “aukkoja”, joita henkilöhahmojen tarinoissa, luonteessa tai taustoissa on. Fanifiktion on

mahdollista syventää hahmon henkilökuvaa entisestään. (Jenkins 1992, 103)

Jenkins korostaa *Textual poachers* -teoksessa genren merkitystä. Lukija tai tv-sarjan katsoja tunnistaa sen kuuluvan johonkin genreen.

Rabinowitzin mukaan kirjalliset tekstit toimivat juuri sen vuoksi, että lukijalla on jokin käsitys siitä, mihin genreen hänen lukemansa teos kuuluu. Kontekstin perusteella lukijan on mahdollista asettaa teos johonkin maailmaan, aikaan ja paikkaan. (Jenkins 1992, 138) On kuitenkin huomattava, että myös fanifiktiota voidaan lukea kirjoittajan tarkoituksen vastaisesti. Jenkins käyttää esimerkkinä joitakin homoseksuaalisia fanitarinoita tai -fantasioita, joista käytetään nimitystä "slash". Jotkut lukijat, ovat pitäneet slash-tarinoita raiskausta ja seksuaalista väkivaltaa romantisoivina, mikä ei kirjoittajien mielestä missään tapauksessa ole ollut heidän tarkoituksensa. "Slash" on Henry Jenkinsin mukaan erityisen hyvä esimerkki siitä, miten viihteen kuluttajat tai "salametsästäjät" lainaavat omaan käyttöönsä muiden fiktiivisiä hahmoja ja asettavat ne uuteen kehykseen, jossa esimerkiksi henkilöihahmon seksuaalinen suuntaus kyseenalaistuu. Slash onkin jossain mielessä poliittista ja anarkistista, koska se kyseenalaistaa sukupuolijärjestelmän sekä massaviihdetuotannon. (Jenkins 1992, 220-221)

Belle de Jourin ja *Themanwhofellasleepin* blogien genren määrittelemisen on vaikeaa. Ne voisivat olla päiväkirjoja, viihdettä, faktaa tai Belle de Jour jopa omalla tavallaan historiantuotantoa. Kirjan muodossa ne onkin helppo leimata fiktiivisiksi romaaneiksi, mutta blogina niitä luettaessa ne tuntuvat todellisemmilta, eivätkä vähiten siksi, että blogin lukija elää samassa ajassa, jossa kirjoittaja blogiaan päivittää.

Vielä mielenkiintoisempi esimerkki fanifiktiosta on "bandslash", joka on homoseksuaalista, usein nuorten tyttöjen kirjoittamaa fanifiktiota ihailmiensa bändien jäsenistä.

Wikipedia määrittelee slashin seuraavasti:

”Slash- fiktio on fanifiktio tyyppejä, jossa yhden tai useamman median hahmoja on pääasiallisessa juonessa homoseksuaalisissa suhteissa keskenään. Näitä homopareja kuvataan usein yksityiskohtaisesti ja ne ilmenevät usein lähdetekstin kaanonin ulkopuolella.”

http://en.wikipedia.org/wiki/Slash_fiction (Käännös: EV)

Seuraava esimerkki on Franz Ferdinand slashiä fanien Slacken_ties LiveJournal- yhteisöstä. Katkelmassa Franz Ferdinand -yhtyeen Alex Kapranos ja bänditoverinsa Nick McCarthy löytävät toisensa. En ole autenttisuuden vaikutelman säilymiseksi kääntänyt tätä lainausta.

”He tasted like porcelain and cigarettes, sinful and sweet and oh- so- fucking- perfect. He’s wrong, so wrong; Nick knows he must be wrong, because nothing right has ever felt this good... “Fuck,” Nick murmurs into receptive lips that crush against his words, take them prisoner, mirror them with tongue and teeth and...“Fuck.” He feels like this ought to be romantic, candlelight and roses, because he’s never felt this way about anybody. He’s never been in love before (if that’s even what this feeling is) but he thinks he might just be in love now, in love with the man that’s got him pinned up against the door of the men’s toilets in some sweaty, inner- city Glasgow club on a Friday night. Oh yeah, this is romance for you, he thinks, as Alex’s hand slips under the waistband of his jeans and he moans into the pale skin of Alex’s neck. Love isn’t sunsets and beaches and making love on the four poster. Love is porcelain and cigarettes and the way that one of Alex’s hands is tracing patterns on his hipbone whilst the other is reaching around to behind him and pulling him even closer so there’s not a single inch between them...”

http://community.livejournal.com/slacken_ties/829989.html

Bandslash on hyvin kummallinen ja jopa potentiaalisen loukkaava fanifiktio muoto, jossa julkisuudenhenkilöitä käytetään teinityttöjen fantasioiden välineinä. Bandslashiä voidaan pitää tyttöjen huvittavana harrasteluna tai jonkinlaisena outona voimauttamisena, jonka avulla fanit tekevät itsestään passiivisten kuluttajien sijaan aktiivisia luovia olentoja, jotka luovat jotain hyvin anarkistista ja erityistä ja osoittavat samalla ennen kaikkea ihailuaan näille henkilöille.

6.1 Open source - hahmo ”Jokapaikan Jenny”

Jenny Everywhere, ”Jokapaikan Jenny”, on kokeellinen Barbelith Underground -foorumilla syntynyt open source sarjakuvahahmo, joka tunnetaan myös nimellä The Shifter. Jennyn hahmoa saa kuka tahansa käyttää ilman lupaa. Jennyä käyttäessään ei tarvitse myöskään huolehtia hahmon jatkuvuudesta, koska Jenny on samanaikaisesti olemassa kaikkialla ja hänen ulkomuotonsa voi vaihdella. Kukaan yksittäinen henkilö ei siis omista oikeuksia Jennyn hahmoon. Jennyllä kuitenkin on peruspiirteitä, joista hänet voi tunnistaa: lyhyet tummat hiukset ja keskikokoinen vartalo. Hänellä on myös usein otsallaan lentäjänlasit ja kaulassaan huivi. Jennylle tyypillisiä ominaisuuksia ovat itseluottamus ja karisma. Kaikkien Jennylle annettujen piirteiden ei kuitenkaan tarvitse aina esiintyä Jennyssä ja hahmo jättää varaa tulkinnalle (<http://www.queergranny.com/jennyeverywhere/>).

Samaan tapaan kuin Todd Solondzin elokuvassa Palindromes tunnistetaan päähenkilö Avivan hahmo samaksi, vaikka näyttelijä vaihtuukin elokuvan aikana, tunnistaa Jenny Everywheren hahmonkin samaksi, siitä huolimatta, että sen ulkomuoto on eri taiteilijoiden luoma ja aina hiukan erilainen. Olisi kiinnostavaa tutkia, miten paljon tällaisiin muutoksiin on varaa, ennenkuin henkilöhahmo muuttuu tunnistamattomaksi, täysin eri henkilöksi. Ilmeisesti samoin kuin vaikkapa improvisoidussa teatteriesityksessä yksittäinen vaatekappalekin riittää luomaan hahmon ja erottamaan sen muista, niin hahmolla olevat peruspiirteet voidaan Avivan ja Jennyn tapauksissa pitää niiden ominaisina tunnusmerkkeinä, jotka tekevät hahmon tunnistamisen mahdolliseksi.

Romaanihenkilön muuttuvuutta ja moninaisuutta korostavia näkemyksiä ovat esittäneet monet modernit kirjailijat. Shlomith Rimmon- Kenan käyttää Kertomuksen poetiikassaan esimerkkinä Virginia Woolfia. Woolf näki henkilön ja elämän yleensä virtaavana muutoksen tilana. Hélène Cixous kiistää sekä minuuden pysyvyyden että

sen ykseyden. Cixous näkee minän voivan olla kaikki ne, jotka se kulloinkin tahtoo olla, ryhmä, joka toimii yhdessä. Rimmon- Kenanin mukaan: ”Jos minuus on jatkuvassa virtaamisen tilassa tai ”ryhmä joka toimii yhdessä”, henkilön käsite muuttuu tai häviää, ”vanha kiinteä minuus” hajoaa.” (Rimmon- Kenan 1983, 41). Cixousin näkemys fiktiivisestä romaanihenkilöstä voidaan näin yhdistää Annalee Newitzin esittämään ajatukseen virtuaalisten identiteettien moninaisuudesta. Postmoderni subjekti nähdäänkin usein fragmentoituneena ja hajanaisena. Fanifiktio ja open source -hahmojen myötä subjektin voidaan ajatella hajoamisen lisäksi myös irtoavan kontekstistaan.

6.2 Kuuluisuuden demokratisoitumisesta

Risto Heinonen lainaa Ryderia, jonka mukaan web on massamedia, mutta toisin kuin muut massamediat, kuten televisio, radio ja painotuote, tämä media on tarjolla samalla sekä massatuottajille että massakuluttajille. Heinonen vertaa henkilökohtaista kotisivua digitaaliseen muotokuvaan. (Heinonen 2001, 48).

Artikkelissa *Blogging as social action: A Genre Analysis of the Weblog* Carolyn R. Miller ja Dawn Shepherd esittävät, että Bill Clintonin seksiskandaali oli kuvaava anekdootti siitä, miten yksityisen ja julkisen rajat hämärtyivät 1990-luvulla. Clinton antoi jo vaalikampanjansa aikana julkisuuteen paljon tietoa henkilökohtaisesta elämästään, mikä aiheutti sen että media oli hänen kimpussa ja yritti ”saada hänet nalkkiin”. Clinton joutui lopulta paljastamaan yksityiselämästään enemmän kuin olisi alun perin halunnut, kun hänen suhteensa Valkoisen talon harjoittelijaan Monica Lewinskyyn tuli julkisuuteen. Lewinskystä puolestaan tuli kansainvälinen kuuluisuus käytännöllisesti katsoen yhdessä yössä. Amerikkalainen kulttuuri sai pakkomielteen muuttaa julkisuuden henkilöitä tavallisiksi ihmisiksi ja tehdä tuntemattomista ihmisistä julkkiksia. Tätä suuntausta on kutsuttu ”kuuluisuuden demokratisoitumiseksi”. Clay Calvert on Millerin ja Shepherdin mukaan liittännyt tämän julkisen ja yksityisen epätasapainon siihen, miten luovutamme jatkuvasti henkilökohtaista tietoa ulkopuolisille. Valvontakamerat seuraavat meitä ja Amazon.com säilyttää listan ostamistamme kirjoista. Samoin monet meistä paljastavat vapaaehtoisesti intiimejäkin asioita elämästämme ulkopuolisille blogien kautta. Ihmiset haluavat tietoa luovuttaessaan vastaavasti myös saada sitä muilta. (Miller ja Shepherd 2004, http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_action_a_genre_analysis_of_the_weblog.html) Tosi-tv kykenee tekemään aivan tavallisista ihmisistä julkkiksia hyvin nopeasti ja esittämään julkisten elämää tosi-tv-sarjoissa, kuten *Newlyweds* ja *The Osbournes*.

Samaan aikaan kun julkisuuden henkilöiden intiimitkin asiat tulevat julkisiksi, tulee myös heidän persoonistaan julkista omaisuutta ja eräänlaista fiktiota. Sen lisäksi että esimerkiksi juorulehdet kirjoittavat julkiksista perättömiä juoruja, kirjoitetaan heistä myös aivan oikeasti fiktiivisiä kertomuksia, fanifiktiota, jolla ei ole mitään tekemistä elämäkerrallisuuden tai esimerkiksi todellisen journalismin kanssa. Fanifiktiokertomuksissa ”todelliset” julkisuuden henkilöt voivat esiintyä samassa tarinassa täysin fiktiivisten hahmojen tai ”tavallisten” ihmisten kanssa.

Robert Burnettin mukaan Webistä muodostuu virtuaalinen ”tori”, jossa erilaiset ihmiset kohtaavat toisiaan. Se rikkoo institutionaalisia rakenteita ja jakoja, joissa julkinen ja yleinen ovat rajattu omille alueilleen sekä tuo samanaikaisesti kuuluviin useita eri representaatioita ja erilaisia ääniä. Modernissa yhteiskunnassa on asetettu rajoja, joiden sisällä on toimittava. Esimerkiksi demokraattisten poliittisten järjestelmien, kuten vaalien toimintaa ei saa häiritä kaupallisilla viesteillä. Burnettin esittelemä periaate on, että kaupallinen ja taloudellinen maailma rajataan poliittisen päätöksenteon ulkopuolelle. Se osoittaa miten nämä yhteiskunnan alueet erotetaan toisistaan ainakin siinä, ettei kaupallisia viestejä suvaita äänestyspaikoilla. (Burnett 2003, 106- 107) Samalla tavalla on Burnettin mukaan olemassa kaikenlaisia sääntöjä, jotka erottavat julkisen maailman yksityisestä. Nykymediassa tätä rajaa ja sääntöjä ylitetään kaiken aikaa, kun meidän on mahdollista lukea julkisuuden henkilöiden elämien intiimeistä yksityiskohdista. Kuitenkin odotamme Burnettin mukaan harvoin meidän yksityisen maailmamme siirtymistä julkiseen keskusteluun. Web ja Internet on tehnyt näistä rajoista epäselvempiä, koska yksityinen kirjeenvaihto, kuten sähköposti, ei usein eroa kovin paljon siitä, mitä itsestämme paljastamme chat-palstoilla, foorumeista ja blogeista puhumattakaan. Verkkomaailma, jonka käyttöliittymänä toimii henkilökohtainen tietokone, mahdollistaa tämän julkisen ja yksityisen venyttämisen. Joillakin verkkosivustoilla

web- kameran myötä intiimi elämä on sivujen ainoa sisältö. (Burnett 2003, 106- 107)

Toisin kuin esimerkiksi televisio, Web on samanaikaisesti sekä julkinen että yksityinen väline. Sen "tori" on sekä poliittisen väittelyn että puhtaasti kaupallisten viestien aluetta. Se saattaa Burnettin mukaan muistuttaa muinaisia kauppapaikkoja, mutta siitä on historiansa ja varhaisten utopististen visioiden seurauksena muodostunut Burnettin mukaan jotakin todella ainutlaatuista. (Burnett, 106- 107) Burnett käyttää termiä "loose web" kuvaamaan sitä, miten web toimii samalla sekä julkisena että yksityisenä ja niin muodollisena kuin epämuodollisenakin välineenä, välittäen sekä nimetöntä että autoritääristä tietoa. Webin käyttäjä on samalla sekä mukana niin yksityisissä ja henkilökohtaisissa keskusteluissa kuin anonyyminä etsijänä. Loose webin avulla sekä rakennetaan Burnettin mukaan julkisia ja yksityisiä identiteettejä että julkisia ja yksityisiä esittämisen muotoja. (Burnett 2003, 199- 201) Julkisen ja yksityisen sekoittumisesta sekä ristiriidasta käy esimerkiksi suomalainen irc- galleria, jossa on mahdollista kommentoida intiimiä ystävien ja omia kuviaan sekä käydä asynkronista keskustelua. Samanaikaisesti siellä on kuitenkin anonyymisti mahdollista katsella muiden kuvia ja seurata rekisteröityneenä käyttäjänä muiden joskus intiimejäkin keskusteluja.

Kuten olen jo todennut: virtuaalisia identiteettejä, tai ainakin osaa niistä, voidaan pitää fiktiivisinä henkilöhahmoina. Henkilöistä webissä saadaan tietoa täsmälleen samoin kuin romaanihenkilöistä tai muista fiktiivisistä hahmoista, tekstin tai kuvien perusteella. Ihmisiä voi "googlettaa" eli etsiä Google- hakukoneella jonkun henkilön nimellä ja löytää hänestä tietoa. Näin tehdessään ei etsijä tavoita todellista henkilöä, vaan representaation hänestä, hänen julkisuuskuvansa, hänen hahmonsensa virtuaalitodellisuudessa, jos näin halutaan sanoa.

Niin sanottu Äm- Irk - video oli eräs mielenkiintoinen Internetin ilmiö Suomessa syksyllä 2005. Siinä teinitytöistä, jotka esiintyivät videolla ja

olivat laittaneet kuviaan irc- galleriaan, tuli julkkiksia yhdessä yössä. Googlasta voi yhä hakea videon kirjoittamalla hakukenttään "Äm- irk" ja kuka tahansa videon nähnyt tietää, keitä ovat Sannapanna ja Mira^.

Väitän, että tämän jokapäiväisen intiimin julkiseksi tekemisen mahdollistaa olettaamus juuri sen fiktiivisestä luonteesta, sen keinotekoisuudesta. Ei voida kyseenalaistamatta olettaa minkään olevan sananmukaisesti totta virtuaalitodellisuudessa. Tästä olivat tietoisia mielestäni myös Äm- irk- videon tytöt. Nämä "90- luvun tuotokset" ovat, ehkä tiedostamattaan, kuitenkin jollain tavalla hyvin tietoisia julkisuuden fiktiivisestä luonteesta. "Sit me ollaan julkkiksii!!", he toteavat, kun kuvaaja esittää ajatuksen filmin levittämisestä Internetissä. Tytöt tietävät, että nettiin ei leviä heidän todellinen identiteettinsä, vaan julkisuuskuva heistä, samat fiktiiviset henkilöt "sakkolihaa", "Sannapanna" ja "Mira^", jotka ovat esillä irc- galleriassa.

6.3 Case: Paul's bedroom

”Paulin huone” (Paul's bedroom <http://paulsbedroom.blogspot.com/>) on kirjoittamani fiktiivinen blogi, jonka avulla olen yrittänyt selvittää itselleni fiktiopuvun käyttöä. Olen kirjoittanut lontoolaisen museotyöntekijän elämästä päiväkirjanomaista kerrontaa. Paul on yksinäinen 28-vuotias mies, jonka ainoita kontakteja ovat omat vanhemmat ja työkaverit. Paulin blogia kommentoi silloin tällöin ”chantilly”, muttei juuri kukaan muu. Chantilly tuskin tiesi Paulin olevan fiktiota. Chantilly lakkasi kommentoimasta Paulin blogia, kun en päivittänyt sitä vähään aikaan.

Paulin blogi oli myös kerran avoin muulle kirjoittajalle kuin minulle. Se on kokeilu, jota olisi kiinnostavaa jatkaa pidemmälle. Olisi mukava kokeilla, miten Paulin hahmo muuttuisi, jos sitä kirjoittaisivat useammat tekijät. Olen käyttänyt Paulin blogia tarinan kehittelyn välineenä. Minulla on mielessäni Paulin kohtalo ja tuleva elämä, mutta miksei Paulin elämä tietysti voisi edetä jonkun muunkin ihmisen keksimällä tavalla.

Vaikeimpia asioita blogin luomisessa on saada sille yleisö, silloin kun blogi ei ole jo lähtökohdiltaan kiinnostava, kuten Belle de Jour. Paulin blogi on keskinkertaisen tylsä ja tavanomainen. Siinäpä juuri piileekin Paulin tematiikka.

Minun kannaltani kiinnostava kysymys on se, että tuntemattomalle ihmiselle, kuten chantillylle Paul voi olla todellinen ihmiskontakti. Chantilly ei tiedä blogia kommentoidessaan kommentoivansa fiktiivisen henkilöahmon tarinaa, samalla osallistuen siihen itse. Sen paremmin minäkään en voi todella tietää onko Chantilly Portugalissa, kuten väittää olevansa, vai onko hän edes oikea henkilö vai robotti. Jollain tavalla on yhä vallalla oletus siitä, että virtuaalimaailmassa keskustelevat henkilöt ovat ”todellisia”, vaikka oikeampaa olisi olettaa heidän olevan fiktiivisiä. Seuraavia Paulin blogiin tulleita kommentteja tuskin kukaan ottaa vakavasti:

”adrian said... Hi. You are welcome to visit my site to find information on : penis enlargement pills . Thank you”

”darrylant said... Hey, just happened to trip across you blog when searching for holiday package sun . Pretty interesting stuff, so I’ll probably stop by and check it out again.”

<http://www.blogger.com/comment.g?blogID=15778393&postID=112801564198427692>

Kohteliaasta puhuttelusta huolimatta tunnistamme spammin mainokseksi. Meillä on siis paljon kehittyneemmät säännöt, joiden avulla erottaa mainos informaatiosta kuin tosi fiktiosta.

7 Yhteenvetoa ja oman työn arviointia

Toivoisin työni herättävän ajatuksia blogeista uutena kirjallisuuden genrenä, uudenlaisesta julkisuudesta ja tavoista yhdistellä kulttuurin elementtejä fanifiktiossa ja muussakin fiktiossa. Haluaisin myös, että ajatukseni näiden eri välineiden ja genrejen välisestä yhteydestä välittyisi tästä työstä.

Mielestäni keskeisintä ei ole itse fiktiivinen henkilöahmo, vaan se tapa, millä ”todellisista” ihmisistä muodostuu henkilöahmoja, ja tämän muutoksen havaitseminen. Muodostamme virtuaalitodellisuudessa, yhteisöissä ja foorumeilla kohtaamistamme henkilöistä kuvan samalla tavalla kuin romaania lukiessamme romaanin henkilöistä. John Suler esittää, että toisen ihmisen tekstiä lukiessaan ihminen voi jopa kuulla tekstin äänenä päässään. Samoin ihminen saattaa liittää henkilön itsestään antamaansa vaikutelmaan mielikuvan tämän ulkonäöstä tai käyttäytymisestä. Virtuaalimaailman subjektista muodostuu täten Sulerin mukaan päämme sisäinen hahmo, joka on yhdistelmä itsestään antamistaan vihjeistä ja meidän odotuksistamme, toiveistamme ja tarpeistamme (Suler 1996, saatavana www-muodossa: <http://www.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>). Täytämme henkilö kuvasta puuttuvat aukot mielikuvituksemme avulla. Samalla tavalla rakennamme kirjoja lukiessamme niiden henkilöahmoja. Sulerin mukaan jotkut ihmiset erottavat mielessään virtuaalitodellisuuden kuvitteelliseksi ja todellisesta maailmasta erilliseksi tilaksi. Jotkut pitävät virtuaalista maailmaa eräänlaisena pelinä (Suler 1996, saatavana www-muodossa: <http://www.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>). Kaikki taas eivät tätä tee. Todellisuuden ja fiktion välinen ero on tässä häilyvä ja ongelmallinen. Mielestäni niitä ei olisikaan syytä erottaa toisistaan, vaan käsittää kaiken keskustelun ja vuorovaikutuksen fiktiivinen luonne. William Shakespeareä lainatakseni:

”All the world’s a stage and all the men and women merely players. They have their exits and entrances; And one man in his time plays many parts.” (Koko maailma on näyttämö ja kaikki miehet ja naiset vain näyttelijöitä. Heillä on poistumisensa ja sisääntulonsa, ja yksi ihminen esittää elämänsä aikana monia rooleja.)

Kaikki elämä on näkemykseni mukaan mimesistä, jäljittelyä. Mielestäni täydellinen tieto ei ole mahdollista fiktiossakaan. En halua vedota ajatukseen postmodernista epävarmuudesta, vaan siihen miten käsitys julkisuudesta, julkisuuskuvasta ja imagosta on muuttunut viime vuosina.

En myöskään ole E.M. Forsterin kanssa samaa mieltä siitä, että fiktion luoja voisi tuntea fiktionsa henkilöt täysin. Ajatuksen kumoaa ainakin fanifiktio, jonka kirjoittajat onnistuvat laajentamaan ja syventämään esimerkiksi televisiosarjassa ihailemansa sivuhenkilön henkilökuvaa omilla fiktioissaan. Fiktiivinen hahmo ei olekaan tekijänsä omaisuutta, vaan kulttuurin yhteistä pääomaa.

Toivoisin tästä työstä olevan apua myös muille henkilöhahmojen tutkimuksesta kiinnostuneille tai ainakin sen herättävän joitakin ajatuksia tai syvempiä kysymyksiä pohdittavaksi. Luin työtä varten runsaasti kirjallisuutta niin kirjallisuustieteen kuin hypermediainkin alalta. Läheskään kaikki lukemani ei kuitenkaan hyödyttänyt tätä tutkimusta.

Henkilöhahmot tuntuvat olevan tällä hetkellä muodikas tutkimusaihe moneltakin eri kannalta. Luonnollisesti ihmisen kaltaiset olennot kiinnostavat meitä, koska niissä on niin paljon samaa kuin meissä itsessämme. Henkilöhahmojen tutkimuksessa on kuitenkin vielä tilaa uusille ajatuksille, eikä kovin rohkeita ajatuksia ole mielestäni tällä saralla vielä esitetty.

Lähteet

Alanko, Outi ja Käkelä- Puumala, Tiina (toim.):

Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. SKS: Helsinki, 2001.

Arpo, Robert: Paganallista menoa. Minä? Missä? Milloin? - kolmetoista tulkintaa identiteeteistä. (toim.) Kupiainen Tarja, Laitinen Katja, Vakimo Sinikka. SKS: Helsinki, 2001.

Bal, Mieke: Narratology – Introduction to the Theory of Narrative. Second Edition. University of Toronto Press, Toronto, 1997.

Burnett, Robert, Marshall, P. David: Web Theory – An Introduction, Routledge, London, 2003.

Cohn, Dorrit: Transparent Minds. Narrative Modes for Presenting Consciousness in Fiction. Princeton University Press. Princeton, 1983.

Davis, Rib: Developing Characters for Scriptwriting. A & C Black, London. 2001.

Forster E.M.: Aspects of the Novel. Penguin Books Ltd., Harmondsworth, 1927/1968.

Hall, Stuart: Identiteetti. (Suom. ja toim.) Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Vastapaino: Tampere, 1999.

Harvey, W.J.: Character and the Novel. Chatto & Windus, London, 1965.

Heinonen, Risto: Digitaalinen minä. IT Press: Helsinki, 2001.

Immonen, Paula: Tekstin kudokset ja ruumiin punokset. Romaanihenkilön muodonmuutoksia – Kuusi kirjoitusta henkilökuvauksesta. (toim. Lyytikäinen, Pirjo, Tonteri, Päivi) SKS: Helsinki. 2003.

Jenkins, Henry: Textual Poachers – Television fans & Participatory Culture. Routledge: New York and London, 1992.

Kuusela Sami, Karisto Hannu: Radiodokumentti: Todellisia tarinoita. Aikamatkustaja. YLE Radio 8.1. 2005.

Landow, George P.: Hypertext 2.0 – The Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology, The Johns Hopkins University Press Baltimore + London, 1997.

Mustonen, Anu: Mediapsykologia. WSOY: Helsinki, 2001.

Norkola, Tero: ”Tavallisten ihmisten” päiväkirjat – merkintöjä kirjallisuuden marginaalissa. Karnevaali ja autioma. Kirjallisuustieteellisiä tutkielmia. (toim.) Anna Makkonen & Teemu Ikonen. Helsingin yliopiston yleisen kirjallisuustieteen, teatteritieteen ja estetiikan laitoksen julkaisusarja 1: Helsinki. 1995.

Nylund, Niklas: luentomuistiinpanot 7.10. 2005, henkilöahmo proosakirjallisuudessa, Tampereen yliopisto.

Paul, Christiane: Digital art. Thames and Hudson world of art. 2003.
www.thamesandhudson.com/digitalart

Phelan, James: Reading People, Reading Plots – Character, Progression and the Interpretation of Narrative. The University of Chicago Press, Chicago and London. 1989.

Rimmon-Kenan Shlomith: Kertomuksen poetiikka. SKS: Helsinki. 1983.

Solondz, Todd: Palindromes, elokuva. 2004.
<http://www.imdb.com/title/tt0362004/>

Titor, John: Image, syyskuu 7/2004.

Tonteri Päivi: Luvattoman rakkauden lumo. Romaanihenkilön muodonmuutoksia – Kuusi kirjoitusta henkilökuvauksesta. (toim. Lyytikäinen, Pirjo, Tonteri Päivi) SKS: Helsinki. 2003.

Vilkko- Riihelä, Anneli: Psykyke – Psykologian käsikirja. WSOY: Helsinki. 1999.

Wallace, Patricia: The Psychology of the Internet. Cambridge University Press. 1999.

Webster, Frank: Theories of the Information Society. 2nd Edition. Routledge London. 2002.

Verkkolähteet:

Belle de Jour: A Diary of a London Call Girl, verkkoblogi:

<http://belledejour-uk.blogspot.com/> Viimeksi päivitetty 30.3. 2006
(Luettu: 4.4. 2006)

Belle De Jour: Intimate Adventures of a London Call Girl. Weidenfeld and Nicolson. 2005:

<http://www.amazon.co.uk/exec/obidos/ASIN/0297847821/qid%3D1095168628/203-2033200-7997508#product-details>

Blogi: Wikipedia, vapaa tietosanakirja, blogin määritelmä, viimeksi päivitetty 3.3. 2005, saatavana www- muodossa:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Blog> (luettu: 12.3. 2005)

Bruckman, Amy: Identity Workshop: Emergent Social and Psychological Phenomena in Text- Based Virtual Reality, 1992, saatavana www- muodossa: <http://www.cc.gatech.edu/~asb/papers/old-papers.html>
(luettu: 12.3. 2005)

Dibbell, Julian: A Rape in Cyberspace (Published in: Village Voice, Vol. XXXVIII, No. 51, December 21, 1993), saatavana www- muodossa:

<http://www.english.upenn.edu/~sgarfink/eng285/cyberrape.txt> (luettu: 12.3. 2005)

Donath, Judith S.: Identity and deception in the virtual community, viimeksi päivitetty: 12.11. 1996, saatavana www- muodossa:

<http://smg.media.mit.edu/people/Judith/Identity/IdentityDeception.html> (luettu: 12.3. 2005)

Fanifiktio: Wikipedia, vapaa tietosanakirja, ”fan fiction”, viimeksi päivitetty: 18.4. 2006, saatavana www- muodossa:

http://en.wikipedia.org/wiki/Fan_fiction (luettu: 18.4. 2006)

Fiction suit: [http://www.barbelith.com/faq/index.php/Fiction Suits](http://www.barbelith.com/faq/index.php/Fiction_Suits) (luettu: 18.4. 2006)

Jenny Everywhere: <http://www.queergranny.com/jennyeverywhere/> (luettu: 13.3. 2005), Tim Boucher,

<http://www.timboucher.com/journal/2003/10/open-source-characters-doctor-future.html> (luettu: 14.3. 2005), Barbelith

Underground, keskustelu, luotu: 25.07.2001 saatavana www- muodossa:

<http://www.barbelith.com/topic.php?id=3026> (luettu: 14.3. 2005),

Barbelith Underground, keskustelu, luotu: 26.02.03, saatavana www-

muodossa: <http://www.barbelith.com/topic.php?id=11282> (luettu: 14.3. 2005)

Miller, Carolyn R., Shepherd Dawn: Blogging as social action – a genre analysis of the weblog, 2004, saatavana www- muodossa:

[http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging as social action a genre analysis of the weblog.html](http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_action_a_genre_analysis_of_the_weblog.html) (luettu: 12.3. 2005)

Miller, Walter:

<http://www.geocities.com/Heartland/Prairie/9179/walter.htm> (luettu 14.3. 2005)

Newitz, Annalee: artikkeli, Surplus Identity On- Line, viimeksi päivitetty: 10.09. 2004, saatavana www-

muodossa: <http://eserver.org/bs/18/newitz.html> (luettu: 12.3. 2005)

Open source - hahmot: Barbelith Webzine Head Shop: Nick C.: Essee Body Fictive, luotu: 21.8. 2001, saatavana www- muodossa:

<http://www.barbelith.com/cgi-bin/articles/00000045.shtml> (luettu:

12.3. 2005), Barbelith Underground: Keskustelu Fictional Character

Rights, luotu: 13.08.2003, saatavana www- muodossa:

<http://www.barbelith.com/topic/13715> (luettu: 12.3. 2005), Barbelith

Underground: Keskustelu Open Source Comic Book Characters, luotu:

25.07.2001, saatavana www-

muodossa: <http://www.barbelith.com/topic.php?id=3026> (luettu: 12.3.

2005), Barbelith Underground: Keskustelu fictional fiction- suits?, luotu:

02.05.2003, saatavana www- muodossa:

<http://www.barbelith.com/topic.php?id=12309> (luettu: 12.3. 2005)

Rheingold, Howard: The Virtual Community, 1998, saatavana www-

muodossa: <http://www.rheingold.com/vc/book/> (luettu: 12.3. 2005)

Slacken Ties: Franz Ferdinand - fanien LiveJournal- yhteisö

http://community.livejournal.com/slacken_ties/829989.html

Suler, John: artikkeli, Cyberspace as Psychological Space, 1996,

saatavana www- muodossa:

<http://www.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html> (luettu: 12.3.

2005)

Teppo, Mark: artikkeli, symbolic 15: The reality of character, viimeksi

päivitetty: 12.04.2002, saatavana www- muodossa:

[http://www.markteppo.com/writing/archives/2002/12/symbolic_15_th](http://www.markteppo.com/writing/archives/2002/12/symbolic_15_the_reality_of_character.php)

[e_reality_of_character.php](http://www.markteppo.com/writing/archives/2002/12/symbolic_15_the_reality_of_character.php) (luettu: 12.3. 2005)

Themanwhofellasleep (Stekelmann, Greg): The Eternal Journal of Hope and Despair, verkkoblogi:

<http://www.themanwhofellasleep.com/journal.html> Viimeksi päivitetty
25.12. 2005 (Luettu: 4.4. 2006)

Titor, John: <http://www.johntitor.com/> (luettu 14.3. 2005)

<http://johnntitor.strategicbrains.com/> (luettu 14.3. 2005)